

ב"ה

זעקת האמת

דברים כהווייתן

על הפרשה הכאובה
המתחוללת במתחם גולובנצ'ץ בבי"ש

מהדורה מורחבת - כסלו תשע"ד

פתח דבר

זה למעלה משנתיים, שמאות אברכים, ת"ח ואנשי מעשה ובע"ב חשובים, השקיעו את לשד עצמותיהם וחסכו פתם מפיהם במטרה לזכות לתקרת גג על ראשם בשכונה החרדית בעיר המטרופולין בית שמש, אך לדאבון לב כל יראי ה', לע"ע עדיין לא זכו לכך, ואם כי בעת ההרשמה קיוו כי תוך שנתיים שלש יתנוססו לשם ולתפארה בניני הקריה הנאמנה, הרי האמת המר ידוע לכולם, כשנוסף לזה התווסף עול החובות משכירות דירות רעועות לזוגות הצעירים ואין אתנו יודע עד מתי, המצב כולו זועק עד לשמים.

בעת ההרשמה סמכו בתום לבם על העסקנים הידועים והמפורסמים כעוסקים בצרכי ציבור באמונה, - לא עלתה על דעתם כי עסקנים נעלים אלו יתהוו כמטרה לחצים, גוון ניתן למכים ולחייהם למורטים, ורוכשי הדירות ישלמו ב"עוונם" ויהוו כפרתם.

בעלי תגרה זורעים מבוכה בציבור, מפרסמים השכם והערב חצאי אמת ושקרים מושלמים, אין עונה להם מדוע ולמה לכם להציג תמונות מעוותות כאלה המלווים בהעלמת האמת וטרור מסמר שיער. למה לא להציג את האמת כמו שהיא?! כי רובם ככולם של ציבור רוכשי הפרויקט הם אברכים נעלים תופסי אהל שאין להם בעולמם אלא ד' אמות של הלכה, יראי אלוקים, שאין להם שיג ושיח במהלך דרכי הפוליטיק ובמרחב הציבורי ואינם יודעים מהנעשה ומהנשמע בפרויקט התקוע זה למעלה משנתיים ימים. כל מאווייהם היא לזכות להקים בית נאמן בישראל לזוגות צאצאיהם, בתוככי השכונות החרדיות בעיר ב"ש, רק לסיבה הזאת הסכימו לשלם מחירים ניכרים ולא אבו לשמוע על אופציות אחרות בערים היותר מרוחקות.

לזאת שינסנו מתנינו, להסיר מסוה ולגלות את הלוט, דברים כהוייתן מאז רכישת הקרקע, עד הימים האחרונים, בהם נסיונם של רבותינו שרי התורה, גדולי הרבנים ועסקנים נאמנים, שבמשך הזמן השקיעו את כוחם מעל ומעבר ללא ליאות, גדולי הרבנים ועקסנים נאמנים, שבמשך הזמן השקיעו את כוחם מעל ומעבר ללא ליאות, להביא את הדבר לידי גמר, אך לדאבונינו עד לע"ע לא עלתה בידם.

למרות ההשמצות וההכפשות מצד אחרים העוברות כל גבול של אנושיות ודרך התורה, ורק לגלות ולהודיע לציבור הרוכשים את העבר וההווה, תקוותינו כי לרוכשי ומבקשי אמת יתפזר ערפל המבוכה במקצת, ויבינו מי ומה לפנייהם.

האוצ'אים/אלור - יהוצ'ים כואבים

תמוז תשע"א - מרחשוון תשע"ד

אגודת "גבעת ירושלים"

מצוקת הדיור החריפה בארצה"ק, ובפרט בין בני הישוב הישן הביאה לפני כ-25 שנה, בעידודם של גדולי ומאורי הדור זצוק"ל ולהבלחט"א ובראשם מרן הגה"ק **מתולדות אהרן** זיע"א, לצאת מחוץ לחומות ירושלים, להתיישב בעיר החדשה בית שמש. לא בנקל עלתה לבני וצאצאי נקיי הדעת בירושלים לנדוד לישוב החדש כשאין אחד מהם יודע לנבא עתידות היצליח ה' דרכם או לא, אך בעזר הבורא ובזכותם של הני דמעות רותחות ממגיני הדור ופארי ירושלים קמה וגם ניצבה עיר המטרופולין "**בית שמש**" כשאינה בושה מירושלים אחותה ובפרטים אף עלתה לה בעשר מעלות.

כשקדם הרעיון עור וגידים, נחלצו חושים וותיקי ועסקני היהדות החרדית בארה"ק המתמסרים לעזרת מעוני היהדות החרדית הגה"ח ר' **שלמה פפנהיים** שליט"א הרה"ח ר' **אברהם סלאנים** שליט"א והרה"ח ר' **גבריאל פפנהיים** שליט"א ועוד ועוד, כאו"א בשמם הטוב יבורך, ומאוחר יותר הצטרף אליהם הרה"ח ר' **שלום שישא** שליט"א ויסדו את אגודת "**גבעת ירושלים**" ובס"ד זכו להצלחה מיוחדת בהקמת אלפי בתים נאמנים לה' ולתורתו, ובהמצאת הרווחה יתירה בין לאלפי בתי אב.

בשנת תשע"א עם התגברות מצוקת הדיור תרו עסקני אגודת "**גבעת ירושלים**" אחר מקום נרחב למען בני ציון היקרים הנאנחים והנאנקים מעול החובות וממגורים בתנאים תת אנושיים, לאחר מאמצים מרובים זכו בס"ד לבוא בדו"ד עם הר"ר ארי' גולובנציץ בדבר רכישת קרקע במרומי ב"ש במטרה קדושה ויחידה להביא הרווחה למאות אנ"ש. אחרי שמספר חודשים לפני כן כבר נרכש חלק ניכר מהקרקע ע"י אגודת "בנין שלם".

בימי בין המצרים תשע"א התקיימה ההרשמה בעיה"ק ירושלים ע"י עסקני "**גבעת ירושלים**", מאות מאנ"ש שיחלו זה שנים לתקרת גג מעל ראשם צבאו על דלתות האולם וחיש מהר נסגרה ההרשמה מתוך תקווה כי בעז"ה בקרוב!!! תחנך דירתם החדשה.

רכישת הדירות אורגנה באופן של "קבוצת רכישה", כשבד"כ רבו מעלותיה על חסרונותיה, כשהם מוזילים משמעותית מרכישה ע"י הקבלן, אי לזאת נדרשו

הרוכשים לשלם 300.000 ₪ על רכישת הקרקע, בכדי שיוכלו חברת "יסודות צור" להתחיל בבניית דירות מיד עם גמר פיתוח הקרקע.

רשות העתיקות ותנאיה

להבנת הנושא בענין הקברים ומערות שנמצאו או לא נמצאו בשטח גולובנציץ נקדים רקע מתומצת על תהליך הדברים ברחבי ארה"ק.

עפ"י חוק, כל ממצא ארכאולוגי באר"י מוטל על בעל הקרקע להמציא לידי "רשות העתיקות" שהוא בעצם הזרוע הממשלתית המתמקדת בחיפושים נרחבים אחרי ההיסטוריה העשירה המוטמנת בעפר ארה"ק, לכן לפני כל אישור והיתר בניה, רשות העתיקות מבצעת "חפירות ארכיאולוגיות" בחישוף נרחב על פני השטח, כמו"כ מסיבה זאת מופיע ב"כל" רכישת קרקע בישובים כגון אלו, "הערת אזהרה" של רשות העתיקות להודיע שישנה אפשרות שבקרקע זו טמונים ממצאים ארכיאולוגיים השווים וחשובים להם.

בטבת תשנ"ז עם הוצאת היתר בניה של עיריית בי"ש על קרקעות אלו, הודיע מר ג. אבני מרשות העתיקות (מסמך 1) כי לפי תוצאות הבדיקות הארכיאולוגיות שנערכו במקום לע"ע לא מצאו מאומה והם אינם מתנגדים לעבודת פיתוח, בהתחייבות פיקוח ארכאולוגי צמוד בשלב העבודות.

טבת תשע"א - אישורים לעבודות הפיתוח

14 שנים לאחר מ"כ בטבת תשע"א, כשר' אריה גולובנציץ החל במו"מ עם העסקנים על רכישת הקרקע, הודיעה רשות העתיקות (מסמך 2-3) פעם נוספת כי לפי תוצאות בדיקות הארכיאולוגיות שנערכו לע"ע לא מצאו שום ממצא בעל ערך משמעותי ואין בכוונתם למנוע עבודת הפיתוח.

יש לציין כי לאתרא קדישא יש הסכם ושיתוף פעולה בינם לבין עיריית בי"ש, וכל חפירות הארכיאולוגיות המתבצעות ברחבי בי"ש נעשות ב'פיקוחם' וב'אישורים', ואכן אתרא קדישא 'אישרו' לר' ארי' גולובנציץ כי המקום 'נקי' לחלוטין ממערות קבורה, ותחת פיקוחם נחפר חלק ניכר מהשטח, כולל 'פירים' – אף לאחר שנרכשה ע"י 'בנין שלם' – עד כשנעצרה העבודות ביד מכוונת כשהקרקע נרכשה ע"י עסקני "גבעת ירושלים".

היתה גם תכנית ראשונית למסור את עבודות הפיתוח והבניה לחברה אחרת, אך

רשות העתיקות

מרחב ירושלים

31.12.96

לכבוד
מר חיים גולובנציץ
ח.ג.א.
רח' הלל 23
ירושלים

6259759

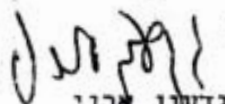
ח.ג.א.

הנדון: תכנית מ.י.מ. / כ.מ. / 841 - בית ג'מאל

על פי תוצאות הבדיקות הארכיאולוגיות שנערכו בתחום השטח המיועד לפיתוח במסגרת התכנית הנ"ל הריני להודיע כלהלן:

1. לרשות העתיקות אין התנגדות לביצוע פעולות פיתוח בתחומי המגרשים שבהם הסתיימו הבדיקות הארכיאולוגיות בלבד (המסומנים בתכנית המצ"ב בכחול) להוציא מגרש 500, בו מדם נערכו הבדיקות.
2. לרשות העתיקות אין התנגדות לביצוע עבודות פיתוח בתחומי הכבישים, (המסומנים בתכנית המצ"ב באדום או בירוק), על פי נבולות קוי הדיקור כפי שסומנו ואושרו בשטח, ועל פי המפורט במפת הכבישים המצ"ב.
3. הוצאת היתרי בנייה בשטח מותנית בביצוע הפעולות שלהלן:
  - א. גידור וסימון המגרשים והכבישים הגובלים באדמי עתיקות המיועדים לשימור או אדמי שטחם נזפרו:
  1. אדמי דיר עצפור (מגרשים 302, 303 וכביש מס' 12).
  2. אדמי העתיקות המצויים בתחומי מגרשים 213, 214, 104.
  3. אדמי עתיקות במגרש 609.
  - ב. העתיבות לסימון פיקוח ארכיאולוגי צמוד בשלב עבודות העפר על הכבישים והמגרשים שהותרה בהם הכנייה.

בכבוד רב,

גדעון גבני
ארכיאולוג מרחב ירושלים

העתק: א. דרורי
ד. וייס
י. דגן

سلطة الآثار

ח' סבת תשע"א
12/12/2010
סימוכין: J-Y-214273
מספר פניסה: 102381

לכבוד
ארי וחיים גולובצ'יץ
חברת בני ארי בע"מ
נחום חפצבי 5
ירושלים
מקס 02-6523303
נייד 054-6307020

שלום רב,

חידון: מסמכים: מ.י. / כ.מ. / 041/ בית ג'מאל

לאחר בדיקה חוזרת של התכנית שבדון והמסמכים ועלוים לו (מסמכי בעלות חקרקע ומכתב מרשות העתיקות מתאריך 31/12/1996, החתום ע"י ד"ר חשן אבנן, חריני לצודתכם כי רשות העתיקות לא מתנגדת לביצוע עבודות פיתוח בתחומי המגרשים והכבישים בזמן נערכו בדיקות ארכיאולוגיות (להוציא מגרש 500), בחתקים התנאים הבאים:

- א- יש לדד ולסמן בשטח את גבולות המגרשים והכבישים העובלים באזורי עתיקות חמיתנים לשימור או אתרים שטרם נחפרו (מגרשים 104, 213, 214, 302, 303, 409 וכביש 12).
- ב- עבודות הפיתוח יתחילו לאחר חשוף מלא של כל השטח (כבישים ומגרשים), אשר יתבצע בפקוח צמוד של מפקח מטעם הרשות (מצייב מכתב דרישה לפיקוח). החשוף תעשה על ידי קבלן הפיתוח והשטחים ישוחררו בהדרגה עם הונקדמות העבודות.

בכבוד רב
עורכי אלה
ארכיאולוגית מס' יחידה

חשנק:
ד"ר יובל כחך מימ ארכיאולוג מרחב ירושלים

JERUSALEM REGION

منطقة اورشليم القدس

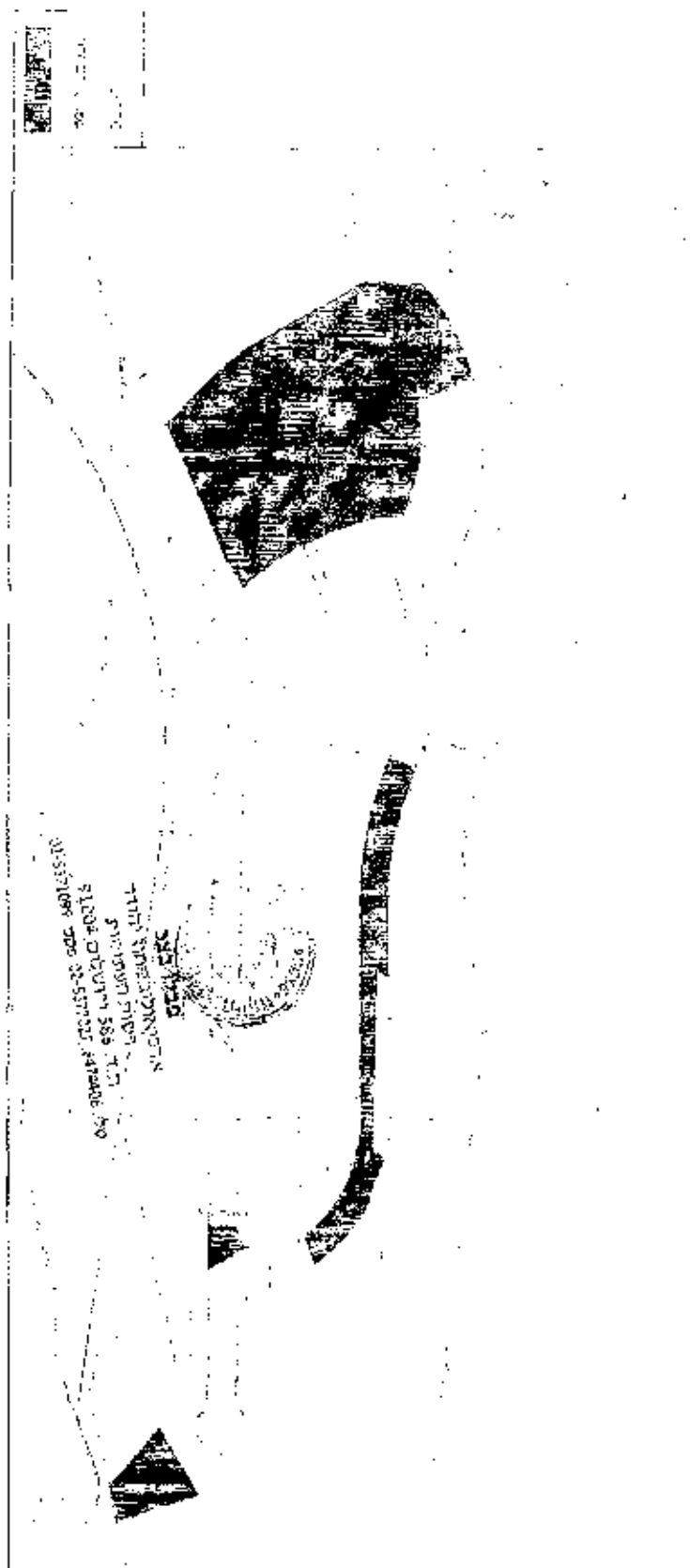
מרחב ירושלים

מען למכתבים: רשות העתיקות, מרחב ירושלים, ת.ד. 586, ירושלים 91004 ס"ט. 02-6370277, 02-6370882, 02-5371099
P.O. Box 586, Jerusalem 91004 Israel. Tel. 972-2-5371099, 972-2-5376582 Fax. 972-2-5371099
E-mail: Jeru@israantiqu.org.il website: www.antiquities.org.il

12-DEC-2010 15:56 From: 9908788

ID:

Page: 001 R=96%

מטעמים עסקיים לא רצו גולובנציץ את החברה ההיא, והתכניות נמסרו לחברת "יסודות צור" שכבר בנו מאות דירות בבי"ש.

* * *

מיד לאחר חג הסוכות תשע"ב התחיל הקבלן של חברת "יסודות צור" ר' הלל יעקובזון, בעבודות הפיתוח בהעמדת פיקוח של רשות העתיקות כמפורט לעיל, אך תומ"י העלו אתר"ק אפשרות כי המקום כולו בחשש ביי"ק, כשהיזמים מצידם ניסו את כל האפשרויות להגיע לעמק השווה עם נציגי אתר"ק.

בסירוב להוראות הגר"נ קופשיץ שליט"א

בשלב מסוים נכנס לתמונה הגאון הגדול ר' נתן קופשיץ שליט"א מרא דאתרא ביי"ש, כשהיזמים מצידם הבטיחו למלא אחר הוראותיו בקפידה. אך כאשר אישר הגרנ"ק להתחיל בעבודות הפיתוח בשטחים שנבדקו כבר ונמצאו נקיים ללא שום פקפוק, לא הסכימו אתר"ק לכך בתואנה שזה ייהפך ל"הפסד מרובה", - כאשר למרבה הפליאה עצם ההמתנה והעיכוב אינה נחשב בעיניהם כ"הפסד מרובה" - וזאת למרות שהובהר כי במקרה וימצאו במקום קברי ישראל קיימת האפשרות לפתור הבעיות באמצעות חילופי שטח (וכאשר עולה (מסמך 4) מפרוטוקול האסיפה בין נציגי עיריית ביי"ש לבין נציגי אתר"ק במוצש"ק פרשת תצוה תשע"ב)

עפ"י דרישת אתר"ק הוכן ע"י מהנדסי עיריית ביי"ש (מסמך 5) תוכנית מושקעת ומפורטת שהוכנה בעמל וביזע רב בכדי להבטיח על שלימות המערות שאולי ימצאו מאוחר יותר, אך לדאבונם יגיעתם לריק היה, כשמכל צד ואופן נמנעה האפשרות להמשיך עבודת הפיתוח.

- שלב א - הגר"נ קופשיץ בעובי הקורה

ביום ה' תמוז תשע"ב יצאו מרנן הבד"צ שליט"א בקריאה, כי "מאחר שהגר"נ קופשיץ שליט"א כבר פועל בזה כחצי שנה עם המומחים בדבר, ע"כ על היזמים והקבלנים להישמע לכל הוראותיו שיהא הכל נעשה כדת וכהלכה, ואין לפעול שם בכל איזור הבני' בשום אופן ללא פיקוחו והוראתו ולפי פסקי הבד"ץ שליט"א".

עם תחילת העבודות בפיקוחו של הגרנ"ק סוכם כי מצד אתר"ק לא יופיע ר' חזקיה קלמנוביץ, מאחר וזה היה דרישה מאת רשות העתיקות שהודיעה שהם אינם ממשיכים את העבודה כשר' חזקיה קלמנוביץ נמצא במקום (עקב סכסוך ממושך

תוכן האסיפה שהתקיימה בבית שמש מוצע "ק תצוה אור לי' אדר ע"ב

החלטות: הגאון ר"ד שמידל, הר"ר חזקי' קלמנוביץ, הר"ר הילל שמידל, הר"ר משה מונטג, הר"ר דוד
היינטיק, הר"ר גפתי ערלאנגער.

החלטות: עבודות הפיתוח במיתחם גולוכנצין נעצרו בעקבות גילוי ממצאים שלטענת 'אתרא קדישא' חשודים
במעורבות קבורה, קיים צורך להגיע שוב את העבודות במקום לטובת רוכשי הדירות ולמניעת הפסדי הקבוצה
היזמית, ולכן נאספו למצוא את האפשרות לחדש את העבודות, תוך תיאום ופיקוח ככל שידרש להבטחת
היזמים של הקברים.

אתרא קדישא: הממצאים כפי שהתגלו במיתחם מוכרים לנו מאזור הגליל כמערות קבורה יהודיות, אמנם
נאמר זה טרם נתקלנו במערות קבורה בסגנון זה, אולם גם כאן במספר מערות שנפגעו באתר ע"י דחפורים
היו ע"י כמה ממפקחי 'אתרא קדישא' עצמות הן בשפך והן בחתך, שכוסו בעפר לאחר מכן ע"י הדחפור, והן
במקום שנערכה בה חפירה ארכיאולוגית באתר נצפו ע"י הג"ל עצמות בכליהם של הארכיאולוגים. לאור כל
אזהרה לגבי זהותם של המערות ואופן הבירור מסורה להכרעת המד"א שליט"א.

החלטות: היות ובדיקת המערות טעונה תיאום מול הגורמים המוסמכים דבר הכרוך כיום בקשיים ובעיכובים
האזנים בשריטתנו, ובעזה"ש"ת נעמוד על כך בתוקף שהם יערכו אך ורק ע"י 'אתרא קדישא', אולם מאידך,
בגלל העבודה במיתחם גורם הפסדים ונזקים כספיים אדירים בכל יום, וע"כ במקביל לתחילת המו"מ וזר
רשמו העותקים יש צורך מידי להתחיל לעבוד בשטחים שעברו חישוף ונמצאו נקיים, מובהר בזאת שרק אם
היה העבודות יהודשו לאלתר ע"י הקבלן, אז אוכל לכפות על הצדדים שכל העבודות ייעשו רק בתיאום
שירות 'אתרא קדישא'.

אתרא קדישא: מכיון שמדובר בעשרות רבות של מערות הפזורים באתר, ובפרט במקומות המיועדים לכביש ב
יציאת התוכנית הקיימת, [בנוסף למגרשים רבים שטרם עברו חישוף ולא ידוע מה נמצא בהם], כך שהתוצאה
העבודה על פתרון מושלם לכלל הבעיות עלולים להיות מכשול בעתיד, שתגביר את הסיון
באתר שנוע לשאלת הקברים, וע"כ אין מנוס מלעכב את העבודות עד למציאת מענה מושלם.

החלטות: מכיון שהמיתחם והפיתוח הוא ע"י יזמים פרטיים, תמיד קיימת האפשרות לפתור את הבעיות באופן
הרצוי כגון באמצעות חילופי שטחים, בניגוד לפיתוח הנעשה ע"י משרד השיכון (כרמב"ש ג') ובפרט באזורים
המיועדים לא בצפיפות, וכלפי הסיכון מצד השקעת המשאבים הדבר ברור ויובהר עוד בהתחייבות ע"י יזם
הגורמים הנוגעים בדבר שכל ההכרעות ההלכתיות יתקבלו רק ע"י הגאון הגדול ר' נתן קופשיץ שליט"א
והדאיתו יחייבו את כל הנוגעים בדבר, וללא שום טיעון של דיעבד מצד העבודות שהתבצעו באתר.

החלטות: מתוך הבנה שהנוגעים בדבר הם אנשים נאמנים ובהתחשב בהפסד המרובה של מנהל
האתר, ובהתחייבות של כל הגורמים הנוגעים בדבר שכל הכרעה הלכתית באתר גם בעתיד תתקבל על
ידי הגאון הגדול ר' נתן קופשיץ שליט"א. יהודשו העבודות במקום לאחר פגישה מקצועית של נציגי
עמך הקדושים יחד עם אנשי המקצוע (מודד וקונסטרוקטור) באופן שתתן מענה לאפשרות עבודה רצונית
במקום ובאופן שיהי' בכך תועלת גם כאשר לא יימצא שום פתרון לבעיית הקברים. כמו כן עבודות העפר
שנקיים ייעשו רק בתיאום 'אתרא קדישא' ופיקוחם במקומות הדרושים.

החלטות: לפעול מיידית מול רשות העתיקות לקדם את עבודתם בפיקוח 'אתרא קדישא' ככל שיידרש
המיתחם והעבודות יהודשו לבירור ההלכתי יוכרע ע"י המד"א שליט"א, ובחירת המקום יקבע ע"י
הגאון.

החלטות: עם הגורמים המקצועיים תבדק הצעת אנשי 'אתרא קדישא' להגבהת התכנית ע"י מינוי
הנדסאי (במדי למנוע היתקלות בבעיות במעירות הקבורה ולחסוך בהוצאות ואת הקשיים מול רשות
העתיקות).

החלטות: הר"ר גפתי ערלאנגער.

18 מרץ 2012

בימום סיור גילובנצין

גשתחמים:

משה מונטג – יו"ר ועדת תכנון ובניה
ולדימיר – מהנדס כבישים
יהונתן קלמנוביץ – אתרא קדישא
דוד תפילנסקי – נציג ראש העיר

לאחר דיון מעמיק סוכם ע"י משה מונטג כי שינוי בתוכני הכביש משפיע על הבינוי בכל השכונה ומצריך קירות תומכים סביב כל השכונה, ומשכך יש לבדוק חלופות כגון הכנסת דרך על חשבון מגרשי מגורים, ובכך לשמור על גובה מפלס המערות. מטרת הסיור לבדוק האם ניתן לשחרר ליזם מקטעים מסוימים לבניה, שלא יגרמו לפגיעות עתידית במערות באם ימצאו ממצאים אחרים בשאר המגרשים.

המכסה:

- יש לסמן תוואי כביש 5 (עבר חישוף, יש לבצע השלמות).
- יש לבצע מדידת מערות בכביש 14, בתאום עם אתרא קדישא.
- השלמת חישוף כביש 10 ברצועה שטרם נחשפה.
- יש לחשוף ברוחב 20 מטר צפונית לכביש 10, לבדיקה האם ניתן לבצע מעקה והסטת דרך במקרה ויש ממצאים במערות בכביש 10.
- במידה ולאחר החישוף יתברר כי יש היתכנות לבצע מעקה, יהיה אפשר לשחרר אלטרנטיבות למגרשים 200 201.
- ניתן בשלב זה לשחרר ליזם מגרשים בתוואי כביש 5 עד חתך 638.
- לסמן יחד עם ולדימיר והמודדים בתאום עם אתרא קדישא את האזוריכ שמו"פ נחשפו.

השתתף בפגישת דניאל צרפתי – מהנדס העיר.
רשם: נציג ראש העיר.

כתובת למשלוח מכתבים: עיריית בית שמש ת.ד. 5
טל: 02-9900743 02-9900786 פקס: 02-9900788
דואר אלקטרוני: ishka.Montag@gmail.com
רחובות המערה, רחל נערה 8, בית דוד יטאט

זה כשנתיים בינו לבין רשות העתיקות) אך למרבה התדהמה הופיע ע"פ השטח באחד הימים ר' חזקיה בכבודו ובעצמו, וכאמור רשות העתיקות אכן עזבה את המקום תיכף ומיד, בהותירם מאחור את היזמים והעסקנים נבוכים ומשתוממים.

נסיון בהרבה דרכים למנוע המשך העבודות

כמו"כ מידי כמה ימים הוזעקו אברכים במקום בטענה כי היזמים מתפרסים על מקומות שלא סוכמו עליהם מראש (דבר המופרך מעיקרא, וכנ"ל), וניסו בכל דרך למנוע את המשך העבודות במקום.

הגר"נ קופשיץ מסתלק מהפיקוח

לאחר כשבועיים, כשראה הגר"נ קופשיץ כי אתר"ק מסקלת כל אפשרות בהמשך העבודות, הודיע ביום כ"ז תמוז תשע"ב לפני הבד"ץ על התפטרותו, בנימוק כי (מסמך 6) **"היות שעמותת גבעת ירושלים ע"י הרב אברהם סלאנים שליט"א ושותפיו העסקנים היקרים שיחיו פעלו בכל הדרכים האפשריים למעלה מכוחותיהם להתקדם בחפירה ובבנין והסכימו להוזיל מכיסם ממון רב עבור קידום הפרויקט תוך שמירה מעולה מפגיעת מערות קבורה, בעוה"ר עדיין לא עלתה בידם"** (מאוחר יותר יטענו אתר"ק כי במכתב ההבהרה שנתפרסם, יש הודעה מפורשת כי היזמים ניסו לפגוע במערות ולמנוע המשך העבודות, דבר שהוא מופרך מכל וכל ונטול כל בסיס).

במשך הזמן ניסו אין ספור (עשרות!!!) עסקנים ידועים בעל שם לנסות ולהגיע לעמק השווה בין נציגי אתר"ק לבין היזמים והקבלנים, אך לאחר תקופה קצרה נכזבה תוחלתם, בזה אחר זה, בראותם כי כל פעלם ויגיעם לריק, כשכולם פה אחד יעידון ויגידון כי מצד היזמים והקבלנים מוכנים הם בכל אופן בהתחלת העבודות תוך שיתוף פעולה פורה עם אתר"ק, אך מה יעשו כשמצד אתר"ק יד מכוונת מסקלת כל אפשרות.

(במכתבו של הרז"ר קצנלבוגן מיום ח' אלול תשע"ב, (מסמך 7) מעיד כי מצד עסקני "גבעת ירושלים" אין כל מניעה במציאת פתרון מהיר ואפשרי, ואף הגישו "כל" חומר אשר דרשו מהם אנשי המקצוע ללא כל מניעה, מאוחר יותר באסיפה שהתקיימה בערש"ק בראשית תשע"ג במעון קודשו של מרן הגאב"ד שליט"א – יטענו אתר"ק כי עסקני "גבעת ירושלים" לא הגישו "כל" החומר???).

דעס היינט

א' אלול תשע"ד

אכלה היינט צעליג מענדלעך שליט
לשמי בקשרך מיין אינס בעור פקירה בענין
הפרויקט דאמטש גאלדנצול, ווערן
עס אלימט מערצט, און היינט בקשר עס היינט
היינט זיך באד שמואל שליט, ודיניקע היינט
עס היינט זיך בעקור קאמפאני שליט
ונאט לעבן כי גאנצט געזעט יבוללם עמנו לעצרה
והגילוי אומ זיך אלע בירט אום אןש היינט
עצוב זיך און ווער, ווער עס בום אןש
אין שפילט לעבן אןש הפרויקט געזעט
העסילט דא קאנסאט, ווען עקל דעס היינט
העסילט דא סייד, ווערן דעם נאמנט זיך
דאמט ווערן.

מיין
די היינט קענען
פערט יבוללם

- שלב ב' - שליחי הבד"צ בפעולה

משראו חברי הבד"צ כי בשיתוף פעולה מוחלט עם אתר"ק לא יוביל הדבר למאומה, וחבל על כל יום נוסף שעובר עם עיכוב המשך העבודות, הוחלט במושב הבד"צ כי מעתה יפעל במקום מפקח מטעם הבד"צ ועפ"י החלטת הבד"צ נתמנה ר' **ישראל אייזנבאך** להיות נוכח במקום, אך מה רבתה התדהמה של חברי הבד"צ, כשר' ישראל אייזנבאך הודיע כי על אף הוראת הבד"צ הרי הוא מוזהר ועומד בהוראת הרב שמידל כי הוא מפקח בכל צורה ואופן אך ורק מטעם אתר"ק ולא מטעם גורם חיצוני מי שהוא, (זילותא דבי דינא ולצערנו פירושים מיותרים).

משראו חברי הבד"צ כי מטעם אתר"ק דעת תורה ופסק הלכה אינו מחייב אותם, הוחלט כי מעתה יפקח במקום ר' **רפאל ליפשיץ**, העוסק זה רבות בשנים בשימור ופיקוח קברי קדמונינו תחת הוראתם של רבותינו שרי התורה זצוק"ל ולהבלחט"א וידיו רב לו בנסיון ארוכה בעסק זה.

כמובן שהחלטה זו, העלתה חמת אתר"ק לפסים אדומים, כשנוכחו לראות שבשטח נמצאו מפקח לא מטעמם שיש לו שיג ושיח בדיני טומאה וטהרה ובמציאת העניינים, הפעילו כל כוחם לסקל הפעלתו, (וכמובן תוך השמצה יתירה כי מה לו לשו"ב בבית הקברות) ולדאבוננו הצליחו במשימתם כשהחלטה ירדה מעל הפרק.

- שלב ג' - סיור הבד"צ בשטח

בראות חברי הבד"צ כי שליחת נציגים ומפקחים בכל אופן שהיא מסוכלת ומופרעת באופן שיטטית ע"י אתר"ק, החליטו כי הם בכבודם ובעצמם ירדו מן ההר אל העם לראות ולהיווכח במו עיניהם בנעשה במקום ועפ"י יקום דבר.

ואכן ביום ג' כי תצא ג' אלול תשע"ב ירדו רבותינו שרי התורה ע"פ מתחם גולובנציץ להתוודע ולהגלות פני מציאות הדברים כשאליהם מצטרפים פעילי אתר"ק והיזמים. יש לציין, **כי היזמים מעולם!** לא סמכו על חו"ד של הארכיאולוגים למיניהם, כשמקורם לא ממקור טהור יהלכון, היזמים ניסו כל העת לידע ולהיוודע אך ורק "דעת תורה" מה היא, ולכן מה גדלה היתה תדהמתם כשבעיצומו של ביקור המלכות בשטח, חולק ע"י לא אחר מאחד מפעילי אתר"ק חו"ד של הארכיאולוג פרופ' דן בהט, (מסמך 8) בה הוא מגלה דעתו כי לפי התרשמותו נמצאים במקום בית קברות קדום מתקופת הברונזה התיכונה א' (תקופה קדומה עוד מלפני ימות אאע"ה) כשמורה על היזמים לשמר המערות כבעל חשיבות עליונה לתולדות ארץ ישראל.

מרום' דן בהט

ת.ד' 738

מבשרת-ציון

90805

מבשרת, כ"ט באב תשע"ב

17.8.2012

לכל המעוניינים

בקרת' היום באתר המיועד לבניית במקום הנקרא מתחם גולבמץ או רמת אברהם (על שמו של ח"כ אברהם רביץ ז"ל).

האתר נמצא ברמת בית-שמש מעט מזרחית צפונית למחזר בית ג'מאל.

קטע קטן מן האתר כבר יושר ע"י כלים מכניים אך רחבו הגדול מותר כשהיה ופה נשם מקה במלע --- הסבני. ניתן היה להבחין מיד משקעוריות בסלע האפייניות לראשם של פירים של קברים מתקופת הברונזה התימנה א'. מספרם הרב של הפירים הללו. הזכיר לי מיד את חור' קעקיר ואת דאהר מירבנה שבשומרון.

חורשמי שמדובר כאן בבית קברות מתקופה הזאת בממדים שאויים לבתי הקברות מהתקופה שבירחו ובדומיהם. זה אתר שאוכל להגדיר כמונומנט לאומי של ממש.

איני יכול להציע כבר כאן חצעת פתרון כיצד ניתן גם לאפשר פעולות פיתוח וגם לשמור על הקברים, אך כארכיאולוג נראה לי שהאתר הזה הוא בעל חשיבות עליונה לתולדות ארץ-ישראל.

אשמח לענות על שאלות העשויות להתעורר לאור מקרא מכתבי זה.

בב"כ
דן בהט

כשנשאלו פעילי אתר"ק אינם בושים לפרסם ולהסתמך על חו"ד של הארכיאולוגים למיניהם ש"ט, כשהארכיאולוג בעצמו מפרסם דעתו כי ב"ק עתיק יומין הוא עוד מלפני תקופת אברהם אבינו, השיבו הללו תיכף ומיד, כי מחד גיסא הם מסתמכים על חו"ד הארכיאולוגים שמדובר בב"ק ולאידך גיסא הם אינם מסתמכים על ההשערה שמדובר במערות מתקופת הברונזה התיכונה (תקופה שקדמה לאאע"ה) [במילים אחרות – כל הסתמכותם היא על משענת קנה רצוף... אך מאוחר יותר יטענו בפאשקוויליהם כי היזמים הם שמסתמכים על חו"ד של הארכיאולוגים האפיקורסים].

- שלב ד - מושב הבד"צ המזרחב

יומיים לאחמ"כ, ביום ה' כי תצא ה' אלול תשע"ב, ישבו כל חברי הבד"צ בראשות מרנן הגאב"ד והראב"ד שליט"א למושב בי"ד מיוחד על המשך פעילות העבודות במקום, בעת המושב נלחמו נציגי אתר"ק, כי בשום פנים לא יפתחו המערות אלא אך ורק לדון מהנראה מע"פ השטח, אך לאחר דו"ד ממושך יצאו הגאב"ד וכל חברי הבד"ץ בפסק דין ודעת תורה כי (מסמך 9) **"יפתחו ג' מערות סגורות ומרוחקות אחת מהשנייה לבדוק אם יש שם קברים"**, על הפיקוח נתמנו נציג הבד"צ ר' רפאל ליפשיץ ונציג אתר"ק ר' ישראל אייזנבאך, כאשר מעליהם מפקח הרה"ג ר' גבריאל נויפלד שליט"א רב ומו"ץ, שנתבקש להודיע על הממצאים להבד"צ ביפה שעה אחת קודם.

* * *

לפני שנתחיל בתיאור בדיקת ג' מערות בהוראת הבד"צ, נקדים הקדמה קצרה ומתומצת על רקע ההלכתי, ומהנעשה במתחם גולובנציץ.

זה לשון הרמב"ם (פ"ט מהל' טומאת מת ה"ג), **"היה חופר ומצא מת מושכב כדרך שקוברין המתים נוטלו ואת תבוסתו, וכן אם מצא שנים נוטל כל אחד מהם ותבוסתו עמו וכל השדה טהורה, מצא שלשה מתים כל אחד מהם מוטל כדרך הנקברין אם יש בין זה לזה מארבע אמות ועד שמונה כמלוא מטה וקובריה הרי זה חשש שמא בית הקברות הוא זה וצריך לבדוק מן האחרון, (ולדברי הראב"ד, מן הראשון) עשרים אמה שהם כשתי מערות וחצר שביניהן, ואם לא מצאו שם מת אחר הרי אותן העשרים שבדק טהורות אע"פ שהן שכונת קברות.**

מצא מת אחד בסוף עשרים אמה צריך לבדוק ממנו עשרים אמה אחרות שרגלים לדבר ואם היה אחד מאלו שמצא, בתחילה או בסוף, הרוג או מושכב שלא כדרכו,

BETH DIN TZEDEK

OF THE ORTHODOX

JEWISH COMMUNITY

26\A STRAUSS ST.

JERUSALEM

FAX 02-6221317 פאקס

טל. 02-6236550 TEL

P.O.B 5006 ת.ד.

בית דין צדק

לכל טקהלות האשכנזים

שע"י "העדה החרדית"

פעיה"ק ירושלם תובב"א

רח' שטראוס 26/א

ב"ה

הועדה בדבר אתר הבניה ברמב"ש מתחם גולובנציץ

אחרי שבקרנו במתחם הבניה בבית שמש היודע כמתחם גולובנציץ ביום שלישי
העל"ט, הביד"צ קובעים שיפתחו ג' מערות סגורות ומרחוקות אחת מהשניה לבדוק אם
יש שם קברים, והמפקחים מטעמינו יהיו הר"ר רפאל ליפשיץ ה"ו והר"ר ישראל
אייזנבאך ה"ו ומר"צ שליט"א שימונה מטעם הביד"צ שיעמוד עמם, והם יודיעו
להביד"צ את הממצאים ביפה שעה אחת קודם ולכה"פ על מערה אחת יודיעו חוץ שבוע
מהיום, וכן כל שאלה יודיעו להביד"צ ונדון בדבר בהמשך הבניה, בתקוה טובה שיסיימו
בקרב לתועלת המתיישבים ורוכשי הדירות שם.

הר"ר שמעון ווייס שליט"א יר"ר הנהלת העדה החרדית יסדר את הענינים הטכניים
והכספיים כדי שיהיה הכל עצה"ר"ט.

והשי"ת יהיה בעזרינו ע"ד כבוד שמו, והפורס סוכת שלום יפרס סוכת שלומו עלינו
ועל כל עמו ישראל ועל ירושלם בב"א.

הכ"ח ה' אלול תשע"ב לפ"ק הביד"צ דפעיה"ק ת"ו

נאם, יצחק שמואל

נאם, אברהם יצחק אברהם

נאם, יעקב בן יעקב

נאם

נאם

שיהיה ראשו בין ירכותיו, אינו בודק עשרים אמה, אלא נוטלן ואת תבוסתן בלבד שחזקתן גוים", עכ"ל, ולהלן בסעי' ו' השווה לזה דין המוצא ג' כוכין או כוך ונקיע ומערה דהרי זו שכונת קברות.

למעשה, כפי תוצאות ג' המערות (עליו עוד נרחיב להלן) לא נמצא כלל רוב מנין ובנין של מת המוכיח שהוא מושכב כדרכו או כל סימן אחר שהוא של יהודי, מה שכן מצאו היו עצמות קטנות שנמצאו מונחים במערה בתוך סחף של עפר דחוס ללא רווח אויר כלל, מה שמוכיח מעל לכל ספק שהובאו למקום ע"י סחף של גשמים, (ריקון המערות נעשה בעזרת פטישונים ומברגים קטנים וכדו' וע"י מברשות).

צורת המערות וודאי שהוא לא לפי קביעות חז"ל כשאינם בצורת כוכין ונקיע כלל, ואף אבני גולל צמודות לפתח המערות (שבכל מקרה אינם מהווים סימן לקבורה יהודית כלל וכלל) **לא נמצאו ב'כל' ג' מערות שנבדקו** (וכדלהלן).

לפי חו"ד של המומחים והנוגעים בדבר צורת המערות הם כמערות קבורה שנמצאו ב"אזור" וב"יריחו" וכן במתחם "הולילנד" – כן הוא חו"ד של המומחה הרב **זלמן קורן** (עליו הסתמך בשעתו מרן הגאב"ד בעל מנחת יצחק זיע"א – (מסמך 10)) – כך היא גם להבדיל חו"ד של כל הארכיאולוגים למיניהם, כולל חו"ד של ד"ר בהט שהובא למקום מטעם אתר"ק. [יש לציין כי בעת בדיקת ג' המערות בפיקוח הר' ישראל אייזנבאך נוכח במקום גם הארכיאולוג מטעם רשות העתיקות ובראותו את ידידו ר' ישראל פנה אליו בפליאה: שלום שרוליק, מה בדיוק אתה עושה כאן? ר' ישראל ענה שהוא מפקח על מערות קבורה (?), נזדעק הארכיאולוג בתדהמה, הלא עמך ביחד בדקתי במתחם "הולילנד" ושם בשטח ראינו ממש כדוגמתן של המערות האלו ושם החלטתם בוודאות שאלו הם קברות של עכו"ם! כשניסה ר' ישראל להתעלם, נענה לו הארכיאולוג: "על מי אתה עובד שרוליק? הלא הם בדיוק המערות שבמתחם הולילנד"].

כמו"כ נמצאו גם בשלושת המערות עשרות שברי כדי חרס, המוכיחים שקברי עכו"ם הם. ובמיוחד לפי הממצאים האחרונים שנערכו בבדיקות במתחם "בנין שלם" נמצא במערות החתומות פגיון, כדי חרס, ומת מונח כשראשו בין ירכותיו, שכל אלו מוכיחים בוודאות שהוא של עכו"ם ואין שום מקום לספיקות בזה. ועל ממצאים כאלו מסתמכים אותם מפקחי אתר"ק ב"הולילנד" ובשאר מקומות.

מעת שנרכש השטח ע"י אגודת "גבעת ירושלים" הוצבו כ-150!!! נקודות אזהרה שהם מערות קבורה, כאשר רובם ככולם הוכח בבירור (כולל בבדיקת ג' המערות, כדלהלן) שהם "פירים" גרידא שאינם מובילים לשום מערות ואף על פירים אלו

RABBI I. J. WEISS

CHIEF RABBI
OF JERUSALEM

JERUSALEM RECEIVED YESHAYAHU 20

יצחק יעקב ווייס

רב ואב"ד
לכל סקולות האשכנזים בעיר ירושלים תוכניא
סמיט שוית סמיטת יצחק

ירושלים, רח"ב ושינוי 20

נפיק עושנים, רח"ב, א. לחודש חמנו, תשמ"ג

כבוד

הרב איסר קלונסקי שליט"א

והרב חיים שטיינר שליט"א

שטחתי לשכנע ספי ב"ב כי הרב זלמן קורן מקריה ארבע, כבוד להורוה ע"י

הלכה כיצד לנהוג בקברות כאשר יש לחלוש שהם קברי ישראל.

ואתו עמו עוזרים שומרי מצות אשר יסירנו בידו לאסוף ולברוק את הקברות
בקשר לכך.

ואקוה כי בזה השקט הארץ וקדמונינו ינותו בשלום על משכבם, ונסהרבריס

ייקשו ע"י הוראותיו של הרב קורן שליט"א, כוראני לא תהיינה הפגנות נגד כך
לא סעס העדה והחרוית ולא שטעם אחרא קריבא.

והנני בזה דוסה"ב

יצחק יעקב ווייס
הרב יצחק יעקב ווייס
אב"ד ירושלים ונב"א

דרשה אתר"ק שיבנו כיפין ע"ג כיפין על פני כל השטח (על ההוצאה היתירה והדרישה המוזרה עוד נרחיב להלן). עוד דרשו "להרחיק" ליתר שאת **"שנים עשר מטרים"** מאחרי ה"פירים", דבר שאין לו מציאות בכל אופן שהוא במקורות ההלכה. [ועד לע"ע לא המליץ עליה אף אחד מפוסקי דורנו, דבר האומר דרשוני].

ולכן מובן הדבר שאתר"ק נלחמה בכל כוחה שלא יבדקו בשופו"א המערות, כפי שהרב שמידל בעצמו במכתבו המפורסם (מערב חג הסוכות תשע"ג) אוסר בכל אופן בדיקת המערות, אך כאמור חברי הבד"ץ דעה אחרת היתה עמם והכריעו על בדיקת ג' המערות.

- שלב ה' - בדיקת ג' מערות

יש לציין כי הנתונים דלהלן הועלו תיכף ומיד בפני חברי הבד"ץ וזה ניתן לבירור אצל כל חברי הבד"ץ.

במערה א' - נמצא 'אבן קלע' או 'כותש' המיוחד למדיכת דגן או קטניות, ושברים קטנים של עצמות, הראשון באורך 17 ס"מ, השני באורך 13 ס"מ, השלישי באורך 9 ס"מ והרביעי באורך 8 ס"מ. זאת כשהמערה כולה היה דחוס עם עפר ללא רווח של אויר כלל, ועצמות אלו נמצאו באופן ששנים מהם מונחים באורך אחד ליד השני, ומעליהם מונח אחד ברוחב [וכנתמונה המצורפת] והשלישי מעליהם בצורת חי"ת, מה שלא מוכיח כלל וכלל שהם מרקב עצמות של מת שהיה מונח כאן. (וזאת כפי הוראת והחלטת הרב המפקח עם חברי הבד"ץ שסמכו ידיהם עליו - אך כחצי שנה לאחר מכן סלפו אתר"ק את התמונה ופרסמו שנמצאו "עצמות של רגליים של מת מושכב כדרכו"...)

במערה הב' - לאחר שנחפר לעומק כ-40 ס"מ הוכח שאינו מוביל לאף פתח של מערה והוחלט שאינו בא בחשבון ג' המערות.

במערה הג' - שאורכו הוא בין 1.80 ל-2 מטר, נמצא רק 2 שברי עצם קטנים.

במערה הד' - מקום שנבחר בקפידה ע"י ר' ישראל אייזנבאך לא נראה גבולות פיר רגיל ורובו סלע, כשהוחלט שגם מערה זו אינה בחשבון ג' המערות.

במערה הה' - לאחר חפירה הרבה לעומקו של המערה נמצא עצם קטנטונת אחת כהה באורך ס"מ.

בכל מערות אלו לא נמצאו אבן גולל צמוד לפתח המערה אלא אך ורק שברי אבנים בתוך המערות.

עצמות אלו נמצאו באופן ששנים מהם מונחים באורך אחד ליד השני ומעליהם מונח אחד ברוחב

שלב 6

עצמות הרגלים בתנוחת מושכבים כדרכם

02/09/2012 09:59

זעקת המתים

כחצי שנה לאחר מכן סלפו אתר"ק את התמונה הורידו את שבר העצם השלישי שבתמונה והמברשות המוכיחים על גודל האמיתי של העצמות, ופרסמו שנמצאו "עצמות של רגליים של מת מושכב כדרכו"...

לכל אורך הבדיקות נלחם נציג אתר"ק בכל כוחו להוכיח בבירור שהמערות מערות קבורה הם, ובכל פעם שניסו להגיע אל עמק השווה על מציאות אזור הבדיקות ערער בכל יכלתו על הדבר.

- שלב ז' - פסק הבד"ץ

ביום ה' נצבים ה' דסליחות כ"ו אלול תשע"ב, התיישבו כל חברי הבד"ץ למושב בי"ד מיוחד על סמך תוצאות הבדיקות שנערכה עד לע"ע, לאחר דו"ד ממושך ושמיעת הצדדים - במהלך מושב הבד"ץ כשנשאל ר' ישראל אייזנבאך על העצמות אם נכרים הם או יהודים, ענה, על פניו גם לי היה נראה שזה מגויים, אבל כשראיתי איך הארכיאולוגים נלחמים ואינם נותנים לנו רשות להיות נוכח בפתיחת המערות, נפל לי מקום לחשוש שהם סוברים שזה מתקופה מאוחרת של יהודים... - הוחלט בפסק דין ודעת תורה כי (מסמך 11) "אחר ששמענו מהמפקחים שלנו את המצב, לא מצאנו מקום לאסור את כל המקום, ואנו דנים רק על המקום שם בבית שמש ואין לדמות מקומות אחרים למקום זה, ולמעשה ימשיכו לבדוק בשטח מסוים לפי רצף ובקשת היזמים ובעלי הקרקע שיתחייבו לציית להבד"ץ של העדה החרדית, בפיקוח המשגיחים שנתמנו מטעם הבד"ץ, והמפקחים ידווחו להבד"ץ על כל הממצאים, ואח"כ ידונו הבד"ץ בהרכב מלא בהמשך הפעולות על כל שטח ושטח".

- שלב ז' - פיצוץ המשך העבודות

כאמור לפי פסק הבד"ץ, הרי תוצאות בדיקת ג' המערות אינם מוכיחים מאומה, ולכן אין בידם לאסור המקום.

כאשר ראו אתר"ק את פסק הבד"צ והגאב"ד שליט"א להמשיך לבדוק, ניתן האות ונפתחה מלחמת הפאשקווילים השקריים, ההשמצות וההכפשות על לא דבר.

אם פיצוץ העבודות לא ילך בעזרת הבד"צ אזי הוא ילך בכח הפאשקווילים בהשמצות ובטירור אכזרי.

בירח האיתנים תשע"ג נתפרסם - לבקשת הרוכשים דעתו הברורה של הגאון האדיר הראב"ד שליט"א כי לפי פסק הבד"ץ (מסמך 12) "יש לחפור מיד ממש בטרקטור קטן בלי שיניים גדולות - ולהעמיד משגיח מומחה מהבד"ץ לחפש ולעיין אם נמצא גלגולת או שדרה או מת שלם וכדומה ותו לא" איליו נצטרף הגאון הגדול ר' יעקב ישעי' בלויא זצוק"ל, כשבמקביל נתפרסם דעת יחידאה של הרב שמידל האוסר כלל

BETH DIN TZEDEK
OF THE ORTHODOX
JEWISH COMMUNITY
26 \A STRAUSS ST.
JERUSALEM

FAX 02-6221317 טאקס

TEL 02-6236550 טל

P.O.B 5006 ת.ד.

בית דין צדק

לכל מקהלות האשכנזים

שע"י "העדה החרדית"

פעיה"ק ירושלים תובב"א

רח' שטראוס 26/A

כה

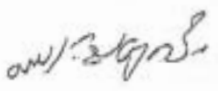

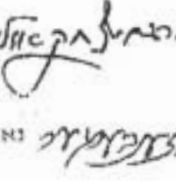
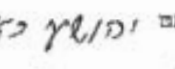
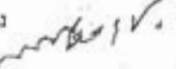
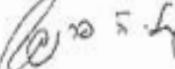
החלטת הביד"צ על המשך הבניה במתחם גולובנציץ

אודות החפירות במתחם גולובנציץ בבית שמש, אחרי ששמענו מהמפקחים שלנו את המצב, לא מצאנו מקום לאסור את כל המקום, ואנו דנים רק על המקום שם בבית שמש ואין לדמות מקומות אחרים למקום זה.

ולמעשה ימשיכו לבדוק בשטח מסוים לפי רצף ובקשת היזמים ובעלי הקרקע שיתחייבו לציית להביד"צ של העדה החרדית, בפיקוח המשגיחים שנתמנו מטעם הביד"צ, והמפקחים ידווחו להביד"צ על כל הממצאים, ואז"כ ידונו הביד"צ בהרכב מלא בהמשך הפעולות על כל שטח ושטח.

ויעזור הש"ת שהכל על מקומו יבא בשלום, והפורס סוכת שלום יפרוס סוכת שלומו עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים.

הכ"ח הביד"צ דפעה"ק ת"י, יום כ"ו אלול תשע"ב לפ"ק בברכת כתיבה וחתומה טובה

נאם נאם נאם נאם נאם נאם נאם נאם

Rabbi Moshe Sternbuch

Chief Rabbi

of the Orthodox Rabbinical Courts

Head of Community

and Kollel Hagro Har Nof

Jerusalem

משה שטרנבוך

ראב"ד

לכל מקהלות האשכנזים

מח"ס פועלים וזמנים ושו"ת חשוניות והנהגות ועוד

רב בית הכנסת וכולל הנרי"א בהר-נוף

בעיה"ק ירושלים ת"ו

ערב חג הסוכות תשע"ג

בעזה"י

לכבוד המתעסקים בבניית "גבעת ירושלים".

בדבר מתחם גולבנצ'ץ בבית שמש שכאלף בני תורה השקיעו כספם, ולקחו על עצמם הלוואות ומשכנתאות, ועול הפרעונות רובץ עליהם מידי חודש בחודשו בנוסף להוצאות השכירות המרובות, ויש עוררין על החפירות מפני מערות שנמצאו שם, ונתבקשתי לכתוב דעת תורה.

והנה מן הדין אפילו מצאו שני מתים מונחים כדרכם מותר לפנות ואין חיוב בדיקה, ורק בשלשה ומונחין כדרכם דווקא וסמוכין זה לזה מארבעה עד שמונה אמות צריך בדיקה עד עשרים אמה לבד, וכן מפורש בגמ' ב"ב ק"ב ע"א וברמב"ם פ"ט דטומאת מת, וכאן לא מצאו - אף שבדקו - כי אם שלש מערות, וברור שאפילו אם היו שם מתים כבר פונו מזמן.

ואף אם מצאו שמה עצם דק קטן מעורב עם העפר, אין לזה שום משמעות, שמצויים בכל מקום שסמוך לבית הקברות דיש סחף מרוח וגשמים, ואינו נעשה משו"כ שכונת קברות, גם החיות כמו חולדה גוררין מעיר לעיר וכמבואר בפ"ק דפסחים, ואם נחוש לאלו לא נוכל לבנות כלל בתים בירושלים, בית שמש, אלעד, והרבה מקומות, ומעולם לא חששו לזה, ואין גם טומאה בהם עד רובע הקב עצמות ביחד, ואבר בלי בשר לא מטמא באוהל, ובוודאי לא נקרא מת כדרכו, ומן הדין לא צריך בדיקה כלל כמ"ש.

אמנם כאן בלאו הכי אין לחשוש כלל, ששלחו שני מומחין לבדוק במקום זה, והעלו בלי נדנד ספק שהמערות הם מתקופה שלא היו יהודים שם, וכן מסיחין לפי תומן בספרי מדע שהיברו כללים בעניינים אלו - שתאריך מערות אלה בבית שמש הוא מתקופה קדומה מאוד, ועכו"ם נאמן במסיח לפי תומו, וגם לא מרע אומנתו, ובפרט באיסור פינוי שאינו אלא מדרבנן וכמבואר בב"י סי' שע"ד בוודאי נאמן, ואם עוד חוששין, הנה לפנינו אישור יהודי נאמן הלא

-1-

Rabbi Moshe Sternbuch

Chief Rabbi

of the Orthodox Rabbinical Courts

Head of Community

and Kollel Hagro Har Nof

Jerusalem

משה שטרנבוך

ראב"ד

לכל מקהלות האשכנזים

מח"ס מועדים ומעשים ושור"ת תשובות והנהגות ודברי

רב בית הכנסת וכולל הגר"א בהר-נוף

בעיר"ק ירושלים ת"ו

בעזה"י

הוא הרב זלמן קורן שיחי' שבעל המנחת יצחק זצ"ל מעיד שיש לסמוך עליו, ויש לסמוך לענין פינוי שהם מזמן קדום, ואין להשוש כלל.

וביותר אני מוסיף אפילו נתעקש ונימא שהדבר אינו ברור, הלא לכו"ע ודאי אינו אלא ספק, ומפורש בשו"ת באר שבע בסוף תשובת הגר"ד אופנהיימר זצ"ל וזה לשונו "זה ברור בש"ס דאם הוא ספק עכו"ם אין להם שכונת קברות כלל ואין להם תפוסה ופשיטא דמותר לפנות", ודבריו ברורים ומפורשים שבספק עכו"ם לא איתחזק שכונת קברות ולא חל חובת בדיקה.

הן אמת שלכאורה אפשר להחמיר, שהארכיאולוגים עלולים לטעון "לעצמכם אתם מתירים ולנו מוחים בהפגנות ע"פ בד"ץ", אבל הדברים בטלים ומבוטלים ולא קרב זה לזה, דוודאי בחשש שמא הינו של עכו"ם לא נוכל להתיר בעלמא, וכפי שכבר העלה הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל שרוב תושבי ארץ ישראל היו יהודים כל זמן שביהמ"ק קיים, ומן הדין אסור ואין בכוחנו להתיר ולתלות בספק עכו"ם, אבל כאן איכא דררא שמא הם מתקופה שלא היו יהודים, והוא צד מבוסס מאוד ונשאר ספק.

וכיון שההיתר ברור אין לנו רשות לחשוש מה יאמרו, ובפרט כשהדבר נוגע לחיותן של אלף משפחות, ולחייב רבים מהם לחזור על הפתחים מחשש בעלמא שאינו מבוסס כלל, שבלאו הכי הם לא מתחשבים בנו, והרוצה להחמיר על אותן אלף משפחות, לוקח על עצמו אחריות גדולה לגרום להם צער והפסד גדול.

ויש להוסיף שהרי המקום היה בחזקת טהרה כל זמן שאין הוראה אחרת, דעד זמן האחרון שחפרו יכלו כהנים ללכת שמה, וכ"ש כאן דהוי' ספק טומאה ברה"ר מותר גם לכהן ליטמא, יכשיש חזקת טהרה מטהרים, וכל כהאי צריך אסור איתן להחמיר, וכל שכן במקום הפסד גדול.

ועוד יש להתיר בצירוף שאם לא נבנה שם לא יחזיקו אותה בקדושת בית

-2-

Rabbi Moshe Sternbuch

Chief Rabbi

of the Orthodox Rabbinical Courts

Head of Community

and Kollel Hagro Har Nof

Jerusalem

משה שטרנבוך

ראב"ד

לכל מקהלות האשכנזים

מח"ס מועדים ומצוות ושו"ת תשובות והנהגות ועוד

רב בית הכנסת וכולל הגר"א בהר-נוף

בעיר"ק ירושלים ת"ו

בעזה"י

הקברות כראוי לכבוד המתים, וכן מבואר באחרונים שכשבונים רכבת על הקברים אף שאינו נוגע במתים היו בזיון למת וצריך לפנותם, כמבואר במהר"ם שיק (יו"ד סי' שנ"ג) ובתירוש ויצהר (סי' שכ"ג), וזו"ש שלפנותם עדיף מכיפין, ומביא כן בשם "אבני צדק" (יו"ד סי' קמ"ו), והן היו לכאורה דלא כמשמעות החזו"א (יו"ד סי' ר"ח סק"ה), ויש לדחות עיין היטב בדברינו בתשובות והנהגות (ח"ד סי' רס"ז).

ומה גם נראה לפמש"כ א"ז ה"נדע ביהודה" (יו"ד סי' פ"ט) שאם מוצא עצמות אין בעצמות לבד בפינוי קושי וצער, והסכים לדבריו במהר"ם שיק לאחר י"ב חודש, אבל לא נסמוך על סברא זו שחולקין עליו בעין יצחק (יו"ד סי' ל"ו) ובשו"ת מהר"ם בנט (יו"ד סי' כ"ח) ובפרי השדה (ח"ד סי' ע"א). ומיהו במקו"א העליתי שהחמירו רק בעצמות שצורתו ניכר, ולא עצם קטין גורם צער גלגול למעלה ואכמ"ל.

ויש לי עוד כמה טעמים להתיר החפירה בנידו"ד, אבל איני רואה להאריך בכל סניפי ההיתרים שהוא לדעתי ענין של פיקוח נפש, ומבואר בש"ס דכשהשואל ממתין עד שמקבל תשובה הנשאל מבזה, ודי בדברים שכתבנו, ומי שירצה להחמיר ולאסור ידע שאחריות רבה עליו, ומבואר בש"ך בכללי איסור והיתר שבהפסד מרובה כל צד שאפשר להקל אפילו דוחק ונגד רוב פוסקים מקלין, וכה נהגו כל גדולי הפוסקים, וכאן התיקון גדול מאוד.

והן לעשות תשמיש בזיון כגון בית המרחץ במקום אתחזק שהיה שם קבר אסור אף כשנפנה הקבר מפני קדושת המקום מ"מ בתי דירה וכיו"ב אין שום איסור.

וחז"ל הקפידו לא להחזיק טומאה בארץ ישראל כשאין צורך, וגמ' מפורשת במ"ק ו' ע"א שאין מרחיקין ציון ממקום טומאה שלא להפסיד את ארץ ישראל, ואם כן כל חומרא - כשאין בזה צורך כלל - היא קולא, וכיון שכך חובתנו להעמיד הדברים על עיקר הדין ולא להחמיר בכדי, ובפרט כשנפשות

Rabbi Moshe Sternbuch

Chief Rabbi

of the Orthodox Rabbinical Courts

Head of Community

and Kollel Hagro Har Nof

Jerusalem

משה שטרנבוך

ראב"ד

לכל מקהלות האשכנזים

מח"ס מועדים יוחננים ועשרת השבועות והתענית ועוד

רב בית הכנסת וכולל הגר"א בהר-נוף

בעיה"ק ירושלים ת"ו

בעזה"י

הרבה ניזוקים בזה.

יש לי להאריך עוד אבל אני חושש להאריך שבזמננו יש סכנתן על כל היתר הנדפס בספר אף שאינו אלא סניף, וההיתר כאן ברוך, ואנו מוסיפין כמה טעמים לחזקו וכדרך רבותינו זצ"ל.

ולמעשה אין לעכב את החפירות ויש לחפור מיד ממש בטרקטור קטן בלי שיניים גדולות, ולהעמיד משגיח מומחה מהבד"ץ לחפש ולעיין אם נמצא גולגולת או שדרה או מת שלם וכדומה ותו לא, ובמה שנשקוד על צרכי עם ה' ונעמיד הדברים ע"פ משפט ההלכה יתקדש שם שמים. ופנינו רק להלכה, וזהו בוודאי רצונו ית"ש.

ולרבני ישראל אני קורא שיבררו הלכה זו ויצטרפו לדברינו ויהיה להם זכות וחלק במצוה רבה כזאת, וכבר פירסם הגאון רבי יעקב בלוי שליט"א דעתו כהנ"ל להתחיל מיד במלאכה, ואף שנשאיר בזה עוד דברים נסיים בזה ועוד חזון למועד א"ה.

והנני המצפה לרחמי שמים מרובים ונזכה לחוג בשמחה את החג עם בניין ביהמ"ק במהרה

בדיקת מערות וקובע בוודאות שסי' יהודים הם.

כמו"כ נתפרסם מכתבו הברור של הרב זלמן קורן, בו קובע בארוכה כי **"לא מדובר על הקבורה של כלבים, אבל מדובר על צורה חיצונית של פירים, שעל פי הנסיון, גם כשהם משמשים לקבורה אינם משמשים לקבורה שיש לה משמעות על פי דין"** (ראה מכתביו המצורפים (מסמכים 13-14-15-16) – והשווה להשמצות המתפרסמו חדשים לבקרים) כמו"כ קובע הוא כי לפי חו"ד של הארכיאולוג **"דן בהט"** מטעם אתר"ק, דומה הוא בשוה למערות יריחו בה הוכח בוודאות כי קברי נכרים הם.

מעת שפרסם הגאון האדיר הראב"ד שליט"א דעתו הברורה במסי"נ בל יתואר, (וכמפורט במכתבו כי למען כבוד בי"ד מן החובה לפעול במסי"נ) החל מסע השמצה ונבזה באופן בל יתואר, ה"י, דבר שאין לו אח ורע בתולדות היהדות, כשלדאבוננו ובעו"ה מתבצע הדבר ע"י זרע בני ישראל בלבוש שותו"מ, ועוד באצטלא של קנאות יתירה.

ביום ד' בראשית כ"ה תשרי תשע"ג, כשנכחו שוב על השטח צוות הפיקוח, להמשיך בבדיקת המערות כפי פסק הבד"ץ, הפרו נציגי אתר"ק את פסק הבד"ץ וכשעפ"י פסק הבד"צ ש"ימשיכו לבדוק בשטח מסוים לפי רצף ובקשת היזמים ובעלי הקרקע", הוחלט ע"י היזמים מקום להמשך הבדיקות, החל ר' ישראל אייזנבאך בטענות שונות כי עליו לחזור ולבדוק שוב את המערות שכבר נבדקו לפני החגים והובאו כבר לדיון לפני הבד"ץ שליט"א והבדיקות הופסקו.

יצוין כי מאז עד נכון לעכשיו לא נעשו כלל וכלל שום בדיקות נוספות במתחם "גבעת ירושלים". זאת אומרת שעדיין לא נמצאו שום ממצאים מפלילים שעל פיהם יש לחשוש על המקום. מה שכן נעשו אלו עבודות חישוף העליון בלבד עד לסלע.

- שלב ח' - הר"ר נתנאל פרידמן בעובי הקורה

בראות מרן הגאב"ד שליט"א כי שוב הופסקו העבודות, הורה להרב שמעון ווייס שיבוא בדו"ד עם הרה"ח ר' נתנאל פרידמאן מנקיי הדעת בירושלים וידוע ביושרו ונאמנותו, קבלן ותיק ומתמצא בנושא, וזאת בהצעת הגרא"י אולמאן שליט"א, חבר הבד"ץ, שיכנס לעובי הקורה ויבדוק את הנתונים בשטח עם כל הגורמים בדבר במטרה להגיע אל עמק השוה.

בערש"ק בראשית תשע"ג, התקיימה אסיפה במעון קדשו של מרן הגאב"ד שליט"א בה השתתפו, הרב שמעון ווייס, הרב אברהם סלונים, הרב גבריאל פפנהיים, הרב שלום שישא, הרב נתנאל פרידמאן, הרב שמידל, כאשר לפנ"כ ישב ר' נתנאל עם

אל כבוד מרן הגאון הגדול
ראבי"ד העדה החרדית בירושלים
מו"ר רבי משה שטרנבוך שליט"א.

התבקשתי לחוות את דעתי בנוגע לשטח שעומד לבניה בשכונת רמת אברהם (ע"ש הרב אברהם רביץ) בבית שמש. (מדובר בשטח שנועד לבניה בעבור קבוצות הרכישה: "נבעת ירושלים" ו"בנין שלם").

לאחר בדיקה העניין התברר לי כי בשטח המדובר לא נמצא עד היום אפילו מת אחד מונח כדרכו, ומובן אם כן שלא מדובר בשכונת קברות שמצריכה בדיקה. ואמנם מצוינו בתוספתא דאהלות פט"ז ה"ב אפשרות של חשש לשכונת קברות גם ללא מתים, וזאת במוצא שלושה כוכים, או אף כוך בקיע ומערה, אך לא מצוינו חשש זה במוצא שלוש מערות או שלושה בקיעים, ומובן אם כן שלצורך ההחלטה שמקום מסוים הוא שכונת קברות יש צורך שלפחות אחד הסימנים יהיה כוך, ובצירוף עוד שני "עדים" שמרחקם הוא מארבע עד שמונה קיים חשש. ואם כן פשוט שאם מדובר בעצמות אדם בודדות שנמצאו, אין זו שכונת קברות כלל.

אמנם בסימנים מובהקים הסברא מחייבת לחשוש גם אם מדובר במציאות שחז"ל לא עסקו בה במפורש (וכעין מה שעסק בו התת"ס ביו"ד של"ו, שם תאריך בדיון אודות שטח של נכרי שנמצאת בו מצבה של יהודי). ובוה בדור האחרון עשינו עצמינו כארכיאולוגים (לחומרא), לחשוש למערות שעל פי הניסיון הן אכן מערות קבורה יהודיות. ומשום כך כאשר אנו פוגשים בפתח תתום של מערת קבורה מן הסוג הידוע כמערות קבורה מתקופת בית ראשון או בית שני, אין אנו יכולים להתיר לכוהנים ללכת מעל מערה שכזו, אף על פי שלא ראינו עדיין שום עצם. אלא שפשוט שמותר לבדוק מערה שכזו, כדין שכונת קברות של ממש שניתן ואולי אף צריך לבדוק את סביבתה באמצעות חפירה. והרוצה להחמיר בכך דא לעצמו להתרחק מכל בדיקה של קברים, מי יאמר לו מה תעשה. אך אסור לו לדרוש מאחרים להפסיד ממון בגלל הרצון להתרחק מבדיקה חמורת על פי דין.

בנדון דידן מצויים בשטח המדובר פתחים עליונים של מערות מסוג ידוע, שהכניסה אליהן היא דרך פיר והן רחבות יותר מלמטה (לעיתים במערות שכאלה החלל הוא דמוי פעמון צר בראשו ורחב בבסיסו, ולעיתים מן הפיר יש יציאות לחדרים צדדיים, שיוצרים איזו מערכת שיש מדרגים אותה לריאה עם שתי אוגות, אחת מימין לפיר ואחת משמאל).

על מי האומדנא של הארכיאולוגים¹, בתקופת האבות (הנקראת אצלם תקופת תברונה התיכונה) היה נפוץ שימוש במערות שכאלה לקבורה, ואם אכן מדובר במערות מתקופה זאת, מובן שבמידה וניתן למצוא עצמות אדם במערות שכאלה, ניתן יהיה להניח שמדובר בעצמות כנענים. (צריך להדגיש כי גם לדעת הארכיאולוגים, התיארוך על פי חרסים אינו מדויק באופן מוחלט, וטעות בגודל של כמאתיים שנה, אפשרית גם לפי דבריהם, אלא שבנדון דידן אם אכן יש ממש בדברי הארכיאולוגים, מובן שגם אחרי ההנחה שקיימות טעות של מאתיים שנה עדיין מכלל קברי כנענים לא יצאנו).

ואמנם לא באתי לטעון שאומדנות אלו מספיקות כדי לחקל גם במקרה שבו בחפירת מערה מסוג זה, נמצא שלושה מתים מושכבים כדרכם. אבל בנדון דידן שמדובר רק בפתח של מערה סתומה בעפר, אשר ספק רב אם נמצא בה בכלל שלדים, לא נוכל לעשות עצמנו כארכיאולוגים לחומרא, ולהחמיר בדבר יותר מן הארכיאולוגים עצמם.

בפתח, במקרים רבים מערות בעלות פתח מסוג זה לא שמשו כלל לקבורה, אלא לאגירת מים, או לאגירת תבואה. במקרים רבים אחרים נמצאות בהן עצמות פזורות, שכמוכן מותר לפנות אותן. וכמו כן נמצאו במערות שכאלה שלדים שאינם מונחים כדרכם. ורק במיעוט של פירים שכאלה, נמצאו בהם מתים מונחים כדרכם. מתים שמונחים כדרכם קיימים (לפי דברי הארכיאולוגים) גם מתקופת תברונה התיכונה עצמה. אך מלבד זה קיימים גם מקרים שבהם במערות שכאלה נעשה שימוש משני בתקופה מאוחרת יותר. ומשום כך, כאשר באמת מוצאים שלושה שלדים מונחים כדרכם במערות שכאלה, קשה להקל בעניין, ולהסתמך על אומדנות של ארכיאולוגים שעל פי סימנים שונים מניחים שמדובר בקברי כנענים (או ספק קברי כנענים), אך כל עוד לא נמצאו שלדים שכאלה, אינני רואה בעצם קיומו של פתח פיר, סיבה להחמיר על כהן מלחלף שם, ואין גם סיבה להימנע מהרס המקום באמצעות דחפור.

אלא שלעניין חפירה לצורך בניה, עצה טובה היא לעשות זאת בפיקוח גם בשטח שאין בו פירים ידועים, וזאת כדי לא לעמוד במצב שבו תוך כדי עבודה יגיעו תבונים למערת קבורה ישראלית אמיתית, אחרי שכבר השקיעו בתשתיות והתחילו לבנות, ובמצב זה מציאת פתרון הלכתי לקברים הנמצאים כבר כרוכה בעלויות מרובות.

ועל כל פנים בנוגע לפירים שכבר נמצאו, אף שאין זה מעיקר הדיון, ראוי לעמיד לפקח על חפירתם, ומובן שבמידה וכשעת החפירה ימצאו שלדים שלמים, או אף עצמות אדם בודדות, צריך יהיה לדון בממצאים לגופם.

ביוקרא דאורייתא
ולמן מנחם קורן

¹ התיארוך הארכיאולוגי נעשה בעיקר על פי שברי כלי דגש, ואלו השנים שהניסיון חייב על כך שהחרסים של כל תקופה עולים במספר מן החרסים של תקופה אחרת. חפירות בתקופות עתיקות נעשו פעמים רבות, כגון חפירות חל ידיו, וכו'. ידוע, למשל ולקחת אלה ולרבים שייכים לתקופה קדומה יותר, ואילו למאורות יוון, ואלו אף כהנני כל המצא לרוב שייכים לגמל באופן ישרי מתי היתה ותלפיה הקדומה ודתי המאוחרת יותר. תקופת כנחחם ושל בני ישראל לארי וקראת נפי הארכיאולוגים "תקופת הברונזה" בגלל ממצאים רבים "התייח" של כלי בריזל שנומצאו נ שברות הארכיאולוגיה כל אותה תקופה. תקופת הברונזה החרדית קדחה לתקופת הברונזה באופן חסר טעות. "ישראל על כן שרייה" "חרסיה נחצא" ותחת כלבני תקופת הברזל ומתחת לשכונת ומקופת הגרונזה החרדית. על פי ידוע זה והממצא נחפירה האחרים שניתן ללכת שטחה, ונחצאים בה חרסים מתקופת הברונזה התיכונה. אכן ידועה בטימנע נאורה הקיפה

תגובה למסמך "כמה נקודות יסודיות בעניין חפירות הבדיקה במערות הקבורה שבבית שמש במקום הנקרא גבעת ירושלים".

א. יש בארץ מקומות בהם יש בתי קברות לכלבים. הדבר התברר כאשר חפרו את אותם קברים ומצאו בהם שלדים של כלבים. יש לשער כי על פי הניסיון הנוגע לגודל השוחות וכיו"ב, כיום (אחרי שיש בנושא זה ניסיון הן מן הארץ והן מחו"ל), מומחה שנתקל בשדה קבורה שכזה יכול לקבוע בקלות שלפניו בית קברות לכלבים, גם מבלי לחפור את הקברים עצמם.

מובן מאליו שלא תמיד חפירה תוכל לגלות שבאמת מדובר בשדה קבורה של כלבים, שהרי יש מקרים שבהם עצמות הכלבים כבר נרקבו. (ואפשר גם באופן רחוק שבשוחה שכזאת ימצאו שרידים של איזה נפל של אדם שאימו קברה אותו בסתר, וכדרך הנכרים שהיו קוברים נפלים בכל מקום כמבואר בש"ס, או שרידים של חלקי אדם שמת אשר כלבים אכלו את גופו), אך להלכה מובן שאין לאסור על כהן להיכנס לשדה שכזאת גם קודם בדיקה של השדה, ומובן גם שמותר לפנות שדה שכזאת באמצעות כלי חפירה כבדים, שהרי אין כאן שמץ של תחילת ספק שמא מדובר בבית קברות של בני אדם, כי לאחר גילוי השדה הנ"ל, נראה בשטח רק שוחות בגודל מסוים, והמומחים שקבעו שמדובר בקברות, הם גם אלו שקבעו שמדובר בקברות של כלבים.

אם בניסיונות אלו יגיע אדם לבית דין ויעיד סתם כי: "נדאי שהם מערות קבורה". בזה אין שום ספק ושום ויכוח אצל כל היודעים בעניין, אין כאן שקר מבחינת המילים שיצאו מפי אותו אדם, אך ודאי עבר על "מדבר שקר תרחק" שכולל הטעיה של בית הדין. ומובן שאם אותו אדם יחזור ויטען שלא ניתן כלל לסמוך על בדיקה של קברים אלו, מכיוון שהעצמות שהיו שם כבר נרקבו, הוא רק יוסיף בדבריו חטא על פשע.

בנידון דידן לא מדובר על קבורה של כלבים, אבל מדובר על צורה חיצונית של פירים, שעל פי הניסיון, גם כאשר הם משמשים לקבורה, אין הם משמשים לקבורה טיב לה משמעות על פי דין. (כלומר נדיר למצוא בהם מתים שמושכים כדרכם, וגם כאשר לעיתים נמצאים מתים שכאלה, אין כמעט שום אפשרות למצוא בהם שלושה מתים כדרכם כשהמרחק ביניהם הוא בין ארבע לשמונה אמות). ואשר על כן מי שטוען לגבי פירים אלו כי: "נדאי שהם מערות קבורה". בזה אין שום ספק ושום ויכוח אצל כל היודעים בעניין, דומה בעיני כמי שאומר זאת לגבי קברות שהמומחים יודעים מן הניסיון שהם קברות של כלבים.

הצגת הדברים כאילו יש כאן איזה דיון בשאלה האם ניתן לזהות את השלדים כשלדים של יהודים או של נכרים, היא הסחת הדעת מן העיקר. לשאלה כזו יש מקום רק אחרי שמוצאים שלושה מתים מונחים כדרכם שהמרחק ביניהם הוא מארבע עד שמונה אמות, שאז על פי המבואר במשנה, יש להתייחס למתים אלו כמתים שהם בחזקת יהודים, ואז נותנים למקום דין שכונת קברות. אלא שגם במצב שכזה, כאשר יש סימנים מובהקים המועילים לגיטין וקידושין שמדובר בנכרים, לכונ"ע סומכים על זה להקל ולהחשיבם לנכרים, ובסימנים שאינם מובהקים ביותר יכולה להיות מחלוקת בין החכמים¹. אולם בנדון דידן השאלה היא האם לאור מה שרואים על פני השטח, יש בכלל צורך להתייחס לעניין כאילו יש כאן חשש של "שכונת קברות" שמוזכרת במשנה. ובוה תשובת כל המומחים היא שלילית לחלוטין.

ב. הארכיאולוג פרופ' דן בהט, שביקר במקום והודרך על ידי ר' חזקיהו קלמנוביץ (ואשר גם כיום² יש לו קשרי עבודה עם "אתרא קדישא"), כתב במכתבו כי שדה מערות זה, דומה לשדה מערות קבורה שהיה ביריחו ואשר נחקר ביסודיות על ידי הארכיאולוגית הבריטית המפורסמת ג'י קתלין קניון שחפרה ביריחו בשנים תשי"ג-תשי"ח, תחת שלטון ירדן. אשר על כן הלכתי למכון לארכיאולוגיה ובדקתי בדוחות החפירה שהיא פרסמה, בעיקר בכרך השני של הדוחות (ש"ל בשנת תשכ"ח), שהוא כרך עב כרס שעוסק בקברים שביריחו. (הדוחות חס באנגלית, אך לאחרונה יצא גם ספר עברי מקוצר שמכיל את תמצית חפירותיה ומסקנותיה, ובו גם פרק קצר העוסק

¹ כוח היה שורש המחלוקת בנוגע לקברים שבכביש פמג'ת זאב, שהגריש אלישיב זצ"ל סמך על מציאות נרות חרס עם עיסודי פותי וערב בתוך הקברים. לעשותם עכ"פ ספק נכרים. בעוד אשר דעת הגריש שליט"א הייתה שאין זה סימן מובהק, ומשום כך הייתה בעניין מלחמה גדולה שכללה ביזוי נורא כלפי הגריש אלישיב זצ"ל שאין ראוי להעלותו על הכתב. אך ראוי לברר מי היה האחראי לו. ולנתק איתו כל קשר בנוגע לענייני קברים.

² לאחרונה ממש סייע פרופ' בהט לאתרא קדישא בהצלת מערות קבורה יהודיות עתיקות (הנקראות קסקומבות) ברומא.

בקברים מתקופה שמוגדרת על ידה כתקופת ביניים בין הברונזה הקדומה לברונזה התיכונה, וגם בו יש תצלומים, אך מובן שיש שם פחות נתונים, וכמעט אין בו שרטוטים מלאים של הקברים).

בספר ראיתי עשרות תרשימים של מערות קבורה דומות לגמרי למערות שבבית שמש במקום הנקרא גבעת ירושלים. כל הקברים התחילו בפיר אנכי צר שבחלק התחתון שלו יש בצד פתח צר שמוביל לתוך מערה עגולה או אלפסית בגודל של עד שלושה מטר, שבה נמצאו עצמות הנפטרים. ובספר נמצאים תצלומים ובעיקר שרטוטים שלהם, כולל התנוחה בה נמצאו העצמות, ולא ראיתי אחד מהם שמצדיק חשש הלכתי של "שכונת קברות".

שיטת הקבורה הייתה מבוססת על כך שלכל חדר קבורה שכזה הוכנסו במשך הזמן עשרות נפטרים, כאשר המתים המאוחרים יותר, דחקו את עצמות הנפטרים הקודמים לעומק גדול יותר. (במידה והבשר של הגופות של המתים הקדומים הספיקו להרקב, התפזרו העצמות בשעה שדחקו פנימה את המתים החדשים. אך במידה והגופות לא הספיקו להרקב, שמר השלד על איזו דמות וצורה חלקית כאשר הוא נדחף פנימה). וכך מובן שבדרך כלל בסמוך לפתח של חדר הקבורה, ניתן למצוא מות אחד (ולעיתים רחוקות גם יותר ממת אחד), שהשלד שלו נשאר די שלם.

אלא שהתבוננות בתצלומים ובשרטוטים של השלדים השלמים שבקדמת המערות, כלל לא מראה מתים שמושכבים כדרכם, אלא מתים שדחפו אותם דרך הפתח כשראשם קדימה, וכך בדרך כלל רגליהם היו מכופפות כפי שצפוי כאשר דוחפים מאן דהו דרך כפות הרגלים, וכך מתכופפות תברכים. ואיני רואה כל דרך להגדיר זאת כמתים שמושכבים כדרכם. (יש גם מקרים שבהם גם הגוף היה מכווץ באופן שבו הראש פנה לכיוון הרגלים, והברכים היו מכופפות לכיוון הראש).

בתצלומים ראיתי תצלום יחיד של שלד של אדם שלכאורה נקבר מונח כדרכו, ומשכבו היה מוקף אבנים (דבר שהארכיאולוגים סבורים שהיה נעשה אז כאשר מדובר באדם חשוב). וראיתי שגם הוא אינו דומה כלל לקברי ישראל. אדם זה אמנם היה מושכב פרקדן די ישר (גם אצלו היה כיפוף מזור ברגלים), אך ראשו הופרד מן השלד והוצב זקוף (ולא שוכב) בצורה שבה הוא נראה כאילו הוא מתבונן בגוף שלו (ולא כדרך מתי ישראל שבהם פניו של הנפטר כביכול מסתכלות לשמים, וכלשון הרמב"ם אבלות פ"ד ה"ד "ופניו למעלה").

למעשה, גם אם נניח שאת הנפטרים השלמים שנמצאים בפתחי החדרים, ניתן להגדיר כמתים שמושכבים כדרכם, עדיין אין כאן שמץ של שכונת קברות. בדרך כלל זכה להישאר שלם רק שלד אחד (זה האחרון שהוכנס לתא הקבורה שבתחתית הפיר), ומובן שלא ניתן למצוא לו חבר במרחק של שמונה אמות, שהרי המרחק בין מערה למערה הוא גדול יותר. אך גם במקרים שבהם בקדמת המערה יש יותר משלד אחד, וגם במקרים הנדירים בהם נוכל אולי למצוא תנוחה שנוכל להחשיב אותה כתנוחה של מת מושכב כדרכו, פשוט שלא נוכל למצוא תנאים הלכתיים של שכונת קברות, שכן לפי צורת הקבורה, אם במקרה הכניסו לקדמת המערה שלושה מתים, מובן שמדובר במתים צפופים שהמרחק בין הקיצוניים שבהם הוא בוודאי פחות מארבע אמות, וכך ודאי גם זה אינו בגדר של "שכונת קברות".

ג. עלי להדגיש כי גבי קתלין קניון אמנם מתארת בספר שלה גם את כלי הברונזה שנמצאו במערות, וגם את כלי החרס האופייניים לאותן מערות, אך במכתבי זה איני מתייחס כלל לשאלת האומדנות הנוגעות לתקופה וללאום של הנפטרים, אלא לשאלה אחת בלבד, והיא האם יש איזה שמץ של בסיס להתייחס לפתחי הפירים כאילו הם מרמזים על חשש של שכונת קברות, והתשובה המוחלטת בנושא היא שעל סמך הניסיון, ועל פי דברי כל המומחים, אין לכך כל בסיס.

ד. ברמב"ם אבלות פ"ד ה"ד, מתוארים קברים שבהם חופרים מערה ועושים כוך בצד המערה לקבור בו, ולכאורה אין בזה כל חידוש, שהרי כל הסוגיות הנוגעות לשכונת קברות עוסקות במערות. אולם הגר"ש דקדק בלשונו של הרמב"ם לומר שמדובר בצורה מיוחדת שבה למעשה חופרים שוחה ובצידה כוך (כנראה כוך יחיד לנפטר יחיד), ואולי גם ביקש ללמוד מדבריו של הרמב"ם שמדובר במערה בעלת פתח עילי ולא פתח צדדי היוצא מתוך חצר, שהוא זה המתואר בדרך כלל בסוגיות. (ואמנם אין במשמעות לשון הרמב"ם רמז לפתח מלמעלה, אך הוא כנראה צירף לזה את המנהג הנוהג בתימן ובקהיר). ואולי ביקש למצוא בזה איזה רמז לצורת הקברים בבית שמש, בה קיים פיר אנכי.

אלא שבאמת הפירים שבבית שמש אינם דומים כלל לנדון שעליו הרמב"ם מדבר, שהרי ברמב"ם (לפי פירושו של הגר"ד שמידל שליט"א) מדובר על כוך יחיד בצד כל שוחה, ואם כן הוא, די לנו לקבוע שבין פיר לפיר יש מרחק העולה על שמונה אמות כדי להפוך את כל הדיון למיותר.

לאמיתו של דבר, הנרד"ש עצמו הראה לי בחודש סיוון שנת תשנ"ו קברים העשויים בתבנית שאותה הוא חושב שהרמב"ם מתאר, בצומת הכבישים 443-444 (כאשר הזעיק אותי לשם, לרגל חילול של קברים שנעשה שם בעת ההיא). אלא שכפי שהוא עצמו חשביר לי, באותם קברים שנפגעו שם, במרכז הייתה שוחה שנראתה מלמעלה כמו קבר רגיל, והיו בכל שוחה שכזאת היו שני כוכי משכב מקבילים לשוחה משני צידיה, והוא ציין שמנהג יהודי תימן היה לקבור בקברים דומים לזה, אלא שהיה בהם רק כוך אחד בלבד בצד השוחה (וכפי שדקדק מדברי הרמב"ם), והכוך עצמו היה מקביל לשוחה (בדומה לכוכים שהראה לי שם), והוסיף שכך נהגו גם בקהיר.

שוחות אלו לא היו דומות כלל לפירים שעליהם מדובר כאן, ומעיון בדבר גם נראה שטעם הדבר הוא פשוט, ואינו עניין כלל לחפירה עגולה או מרובעת, אלא לממדים של השוחה. השוחות בצומת הכבישים הנ"ל (ובמנהג בני תימן, ובמנהג קהיר) הן באורך של אדם וברוחב של אדם, וכך הן יכולות לאפשר קבורה בכבוד, כאשר המת מורד אל השוחה כשהוא מושכב, ומשם מניחים אותו בכבוד ראוי בצד השוחה, בכוך המקביל לשוחה. לעומת זאת כאשר מדובר בכור צר (כמו בפירים בבית שמש), הורדת המת היא אנכית, וזה בזיון גדול. ומלבד זאת, גם הכוך שבסוג זה של קברים אינו כוך שדומה כלל לכוכי קברי ישראל המותאמים למת שמושכב כדרכו.

ובאמת, גם אם נניח שבכל פיר בבית שמש, קיים כוך צדדי שמתאים במדויק לתיאור של הרמב"ם, מובן שאין זו שכונת קברות. שהרי בין פיר לפיר יש הרבה יותר משמונה אמות, ואם בכל פיר קיים קבר אחד, מובן שיש גם יותר משמונה אמות בין קבר לקבר, ואין כאן שכונת קברות כלל.

ה. ההנחה שצריכים לחשוש בעצמות עתיקות שמא הן נרקבו וכפי שמבואר בחת"ס, ולחניח שמשום כך יש לאסור לכאורה את כל ארץ ישראל (דבר שהחת"ס כמוכן לא אמר), נראית מופרכת לגמרי, משום שהיא סותרת את דברי המשנה המאפשרת לחפור אמה ולחניח אמה, גם במקום שבהחלט ידוע שיש בו שכונת קברות. ועיי' צריכים אנו לומר שגם במקום שמצאו שלושה נפטרים, אנו סומכים על בדיקת שאר הארץ בחפירת אמה והנחת אמה, ואין אנו חוששים כלל לקבר שחיה ואינו נראה כיום מפני שהעצמות נרקבו. ועיי' צריכים אנו לומר שלא היה כאן מת, או שאם היה נרקב ואין הוא מטמא יותר (כמבואר בחת"ס), וגם צ"ל שאין כל חשש בפינוי של מת כזה תוך כדי חפירת אותן אמות של בדיקה. ואף על פי שבמצא מת מושכב כדרכו במרחק של עד עשרים אמה משלושת הראשונים, חוששים אנו למערה אחרת, היינו דווקא כשנמצא שם מת ודאי, ולא בספק שמא היה שם מת ונרקב, וזה פשוט.

ועל כל פנים במקום שלא מצאנו כלל שלושה מתים מושכבים כדרכם, פשוט שאין להעלות כלל על הדעת שנאמר שבמקום זה היו בעבר שלושה נפטרים, ויש לחשוש לשכונת קברות שמא נרקבו עצמותיהן.

בברכת התורה

זלמן מ. קורן

בראש חודש אדר בשנה זו, שלחתי מכתב אל כבוד מרן הגאון הגדול, ראב"ד העדה החרדית בירושלים, מו"ר רבי משה שטרנבוך שליט"א, ובו חוות דעתי בנוגע לשטח שעומד לבניה בשכונת רמת אברהם לע"ש הרב אברהם רביץ בבית שמש. (מדובר בשטח שנועד לבניה בעמק קבוצת הרכישה: "גבעת ירושלים" ו"בנין שלם"). ואני שולח בזה לבדי"ץ עותק של אותו מכתב.

אחרי הביקור שנערך אתמול בשטח, ושמיעת הדברים שנאמרו שם, ואחרי ששם גם נמסר לחברי בית הדין עותק מכתבו של הארכיאולוג פרופ' דן בהט, אני מוצא לנכון להבהיר מספר נקודות.

במכתבי הנ"ל ציינתי במפורש שמדובר בקברים מתקופת הברונזה התיכונה. ועכשיו התברר שהערכה זו קיבלה אישור מקצועי מפרופ' דן בהט, שביקר בשטח בליווי ר' חזקיהו קלמנוביץ בסוף חודש מנחם אב. אלא שאני כתבתי "תקופת הברונזה התיכונה" באופן סתמי, וצינתי שהיא תקופת האבות. אך ממכתבו של פרופ' דן בהט התברר כי מדובר בתחילת תקופת הברונזה התיכונה, כלומר כמה מאות שנים קודם לכן, ומובן שאני מקבל את דבריו ואני גם שוחחתי איתו אמש על הדברים.

עלי להבהיר כי הארכיאולוגים מחלקים את התקופות העתיקות לפי החומרים שהיו אז בשימוש כפי שהם מתגלים בחפירות ארכיאולוגיות. (במקביל קיימות גם חלוקה לתקופות כגון "כנענית עתיקה", "פרסית" וכו', שהיא חלוקה ששייכת להיסטוריה של האומות שהיו במקום באותה תקופה).

הברונזה היא חומר שמצויים ממנו שרידים של כלים רבים בתקופת מסוימת שבה עדיין לא היה שימוש בברזל, והיא עצמה מתחלקת לכמה תקופות, שהן הברונזה הקדומה, הברונזה התיכונה והברונזה המאוחרת.

תקופת הברונזה התיכונה מוגדרת כתקופה שתחילתה 2000 לפני ספירת הנוצרים כלומר משנת אלף שבע מאות וששים ליצירה, שהיא לפי סדר עולם, השנה חמאה נארבע אחרי המבול (ושנה אחת אחרי שנוול ארפכשד בן שם), וסופה הוא בשנת 1550 לפני הספירה, כלומר שנת בי אלפים שלש מאות ועשר שנים ליצירה, דהיינו 72 שנה אחרי שיעקב ובניו ירדו מצרימה.

את תקופת הברונזה התיכונה עצמה מחלקים לכמה תקופות, יש המחלקים אותה לשלוש, ויש המחלקים אותה לשניים. המחלקים אותה לשניים קובעים כברונזה תיכונה א' את השנים 2000 לפני הספירה עד 1750 לפני הספירה. כלומר משנת אלף שבע מאות וששים ליצירה, עד שנת אלפים ועשר ליצירה, דהיינו כאשר תרח היה בן שלושים שנה.

למעשה בכל תקופת הברונזה התיכונה התקיימה קבורה במערות מסוג "פיר", ומשום כך במכתבי הנ"ל הלכתי לחומרא וצינתי את סוף תקופת הברונזה התיכונה, בתקופת האבות. אך פרופ' בהט טען שמדובר בתקופה קדומה יותר, דהיינו ברונזה תיכונה א'.

לדבריו של פרופ' בהט (נשאלתי כאמור שוחחתי אמש), מערות הקבורה מהחלק השני של תקופת הברונזה התיכונה הן יותר משוכללות, אך לדעתי הפירים שנמצאים בשטח הנ"ל הם מתקופה א' ועל כן לדעתי בדרך כלל נוכל למצוא בכל קבר רק מת אחד, כאילו כוך פרימיטיבי שיוצא מאחד מקירות הכור. (ואם כך הם הדברים, הרי שגם אם נמצא כמה שלדים מוטלים כדרכם, לא יהיה מדובר בשכונת קברות בגלל המרחק ביניהם).

עלי לציין כי פרופ' בהט עבד במשך שנים באגף העתיקות של משרד החינוך, ובאותה תקופה שיתף פעולה עם אתרא קדישא, ולא ידועים לי מקרים שהשתתף באיוו הערמה. (הגאון ר' דוד שמידל שליט"א אמר לי עליו לפני שנים רבות, שרק בתקופה שבה שימש בהט כארכיאולוג המחוז בירושלים, היה מעט מתח ביניהם, וזאת מפני שפרופ' דן בהט נאלץ מכת תפקידו להגן על העתיקות ובמקרים מסוימים הדברים לא עלו בקנה אחד עם תפיסתו של הגאון ר' דוד שמידל שליט"א. אך גם באותה תקופה לא ידועים ממני הערמה שהיה לו חלק בהם). ומובן לאור זאת שגם כעת פנה אליו הרה"ג שמידל שליט"א לשמוע את דעתו (וכפי שידוע לי, בשטח הנדריך אותו ר' חזקיהו קלמנוביץ).

אמת היא שעל אף נאמנותו המוכחת של פרופ' דן בהט, התלבט הרה"ג שמידל שליט"א כל השנים בשאלת נאמנותו ההלכתית של דן בהט, שאינו שומר תנ"מי. מצד אחד ניתן לומר שבהיותו בעל מלאכה אומן, חזקה עליו שלא מרע לאומנותו, אך מאידך היו מקרים שארכיאולוגים מצאו לנכון להתפאר בכך שהם חנו רבנים חרדים, וזה לכאורה צריך להסיר לגמרי את החזקה. אלא שבנדון זידן שבו מדובר על הערכה מקצועית של דברים גלויים, דוממי שהשאלה אינה קיימת, ואין היא דומה כלל לשאלה בה התחבט הרה"ג שמידל רבות, בנוגע לממצאים אילילים שהוא לא נכת בשעה שהוצאו מן הקברים, וכל הידיעות שלו על כך שמסורם של אותם חפצים הוא בקבר זה או אחר, התבססה אך ורק על עדויות של ארכיאולוגים שאולי נחשבים לחשודים על הדבר. (ולא אכחד כי לדעתי מבחינה הלכתית אין התנהגותו הפסולה של ארכיאולוג זה או אחר יכולה לבטל את החזקה המקצועית שלהם, כשם שהתנהגות פסולה של רופא לא הופכת את כלל הרופאים לשקרנים. ובפרט כאשר מדובר במי שלוכותו עודדות שני רבות של סיוע לאתרא קדישא).

בשולי הדברים עלי לציין כי כאשר ניסיתי להבין את עמדתו של הרב ישראל אייזנבאך בעניין, אמר לי הרב אייזנבאך שהתנהגותם של הארכיאולוגים מלמדת אותו שלא מדובר במערות מתקופת הברונזה התיכונה, וזאת מפני שבאשר ארכיאולוגים עוסקים במערות מן הברונזה התיכונה, הם עושים זאת ביראת כבוד ובכללים עדינים מאוד.

הזכחה נסיבתית זאת נראתה לי מוזרה, וכאשר שוחחתי עליה עם פרופ' בהט (שהוא כאמור המומחה שהרה"ג שמידל נהג להסתמך עליו רבות, וש לפני שנים ביקרתי בביתו יחד עם הרב אייזנבאך בשליחות הרה"ג שמידל, כדי להסתייע בו), הוא דחה את הדברים מכל וכל, ואמר שגם כאשר מדובר בקברים מן התקופה הישראלית יש לבצע בקברים טיפול עדין וזהיר, ואין הבדל בין מדת הזהירות הנוגעת לאלה או לאלה. (ואכן בסוף מכתבו מתח פרופ' בהט ביקורת מרומזת על רשות העתיקות שלטעמו משחררת אדמות חשובות לתולדות מחקרי ארץ ישראל, בקלות רבה מדי).

בייקרא דאורייתא

זלמן מ. קורן

הובא לידיעתי כתב פלסתר שנשלח לבית הדין ביום ה' אלול תשע"ב, ובו אדם בשם [REDACTED] שם לי עלילות דברים, וכתב דברי שקר אודותי. ואשר על כן בהיותי מחויב להיות נקי מה' ומישראל, אני מוצא לנכון להבהיר את הדברים.

A. כתב שם שאני חתום על איזו קריאה לעלות להר הבית, (לייתר דיוק כתב: "והוא מבין החתמים כי מצווה הוא לעלות להר הבית").

הדברים הם דברי שקר מרושעים, שכן זה עשרות שנים שאני מזהיר בעל פה וכתוב שלא לעלות על הר הבית, והדבר ידוע ומפורסם לרבים.

בשנת תשל"ז הוצאתי לאור ספר בשם "חצרות בית ה'" ובו השתדלתי לברר על פי הלכה את גבולות הר הבית והעזרות, אך כתבתי בעמוד הראשון שהספר אינו נוגע להלכה (זולתי לאנשי בטחון שצריכים לעלות להר לצורך פיקוח נפש¹, אשר גם הם מוזהרים שלא להכנס פנימה מן המחיצה אשר הם חייבים להיכנס אליה לצורך פיקוח נפש, ואם הוצרכו להיכנס להר הבית מובן שהם מוזהרים מלהיכנס לחיל, וכיו"ב הם מוזהרים לא להיכנס מהחיל לעזרת נשים וכו').

הספר יצא בהסכמה של מו"ר הגאון ר' אליהו מישקובסקי זצ"ל, אשר כתב אודותי בהסכמתו:

"במשך שנות לימודו בישיבתנו הקי טרח לברר כל דבר עד ההלכה, ובהבנתו הישרה והבהירה הצליח לרדת לעומק העניין ולהעמיד הדברים על דיוקם. נושא זה שדן בו מצריך גם התמצאות בשאר שטחים, שגם בזה יש לו יד, ומסקנותיו מיוסדות על אדני היקשי הסברא הישרה וההלכה".

(הספר ומובן שגם ההסכמה, היו לנגד עיני מרן בעל המנחת יצחק, לפני שכתב אודותי מה שכתב בעניין ספיקות הנולדים בנוגע לקברים).

מאז הרצאתי פעמים רבות בעניין בחוגים שבהם קיימים ספיקות בעניין העליה להר הבית, וגם פרסמתי מאמר תקיף בעניין בכ"ע בשם עיטורי כהנים שיוצא לאור על ידי ישיבת עטרת כהנים שבעיר העתיקה, בגליון חודש מנחם אב תשס"ד (גליון 238).

(נודע לי כי הרצאה תקיפה שנתתי בעניין לפני כשלוש שנים צולמה, ונכנסה לאיזה אתר אינטרנט, שם יכול כל מי שיש לו מכשיר כזה, לבא ולראות. אך אני עצמי לא ראיתי את הדברים בעצמי).

¹ עלי לציין כי אני עצמי לא נכנסתי כלל לשאלה מהי לאנשי בטחון מותר להיכנס להר הבית. אלא שבשאלה זו עסקו גדולי מורי ההוראה, וכפי שידוע לי, הן מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל והן מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל התירו לאנשי בטחון כניסה אחרי טבילה וללא נעלי עור. (אודות הגר"ש אלישיב זצ"ל ידיעתי היא מפי השמועה. לעומת זאת בנוגע לגרש"ז אויערבאך זצ"ל, אני עצמי נשאתי ונתתי איתו בדבר, שכן מסרו משמו שאמר לברך על הטבילה, ואני סמנתי שאי אפשר לברך במקום שיש מחלוקת ראשונים, ולדעת הראב"ד שקדושת המקדש בזה"ל בטלה, מובן שאין לברך, ובמספר של דבר שמעתי שלהלכה קיבל את טענתי).

ב. קיים מאמר שבו הבאתי את דברי הגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל שכתב באגרות משה או"ח ח"ד סי' ע' באות י"א:

"אם יש לקרוע היום על ראיית ירושלים ואלו הנוסעים לארץ ישראל מסתבר שאף שעדיין לא נגאלנו בעוה"ר אין לקרוע בראיית ירושלים מאחר שהיא בחסד השי"ת בנויה לתפארת ואינה עכ"פ ברשות אומות עכו"ם, וצריך לברך בקראותו מקום המקדש אף כשרואים אותו מרחוק וכ"ש כשבאים לכותל, וכשרואין ערי יהודה שהם ברשות האומות וכן אם איכא חלק מירושלים ברשות האומות אף אם נבנו יפה צריך לקרוע".

באותו מאמר הבאתי גם דברים מפורשים שכתב ברוח זו הגאון ר' שריה דבליצקי שליט"א (אלא שלדעתו הדין נוגע רק לערי יהודה ולא לירושלים, שכאשר אין בה מקדש קורעים עליה אף תחת שלטון ישראל, ולא כדברי האגרות משה). ועוד ציינתי שכן גם כתב במפורש הגאון ר' ראובן כ"ץ זצ"ל מפתח תקווה.

(ובאותו מאמר גם נשאתי ונתתי בדברי האדמו"ר מסטמאר זצ"ל, שדעתו הייתה להיפך). וכל זאת העלים הכותב במכתבו לבית הדין, ורק שם בפי איזה משפט שהוא עצמו ניסח, ואשר תכליתו ליצור רושם מוטעה ביחס לדברים.

(אגב, על סמך אותו מאמר יכול היה הכותב לכתוב כי לדעתי: "מיום המר והנמחר ה' אייר תש"ח שבו חזרה מלכות לישראל, משועבדות קרקעות הנכרים לממשלת ישראל, ומשום כך בזמן הזה יש קדושת שביעית בפירות הנכרים שבממלכת ישראל". וגם בזה לא הייתי יכול להכחיש אותו לגמרי, כי דברים ברוח זו אכן כתובים באותו מאמר, אלא שהם מבוססים על תשובה מפורשת של האדמו"ר מסטמאר זצ"ל, וכפי שנכתב באותו מאמר).

ג. באשר לחוגים אשר לדעתו של הכותב אני משתייך אליהם, אם ביקש הכותב לחסתמך על "עובדות" שאותן הציג, ואשר התייחסתי להן בסעיפים הקודמים, מובן שאני פטור מלהשיב. אך לגופו של עניין יכול היה להביא לדברים מעין אלו אסמכתא פשוטה, שכן מרן הגאון בעל המנחת יצחק כתב אודותי במכתב מתאריך א' לחודש תמוז תשמ"ג:

"שמחתי לשמוע מפי כב' כי הרב זלמן קורן מקריית ארבע², נבחר להורות עפ"י הלכה כיצד לנהוג בקברות כאשר יש לחשוש שהם קברי ישראל".

אלא שעל הכותב היה לדייק, ולכתוב שאני שייך "לחוגי המתנחלים", שכן לדבר זה יכול היה למצוא אסמכתא מפורשת בדברי בעל המנחת יצחק.

ביקרא דאורייתא

זלמן מ. קורן

נ. ב. כדי לא להיכנס לגדר של "מכה רעהו בסתר", נשלח העתק של מכתב זה לרב

² בקריית ארבע התגוררתי בין השנים תשל"ג תשמ"ו. וליסדתי שם בישיבת "נר". לקריית ארבע הגעתי בהמלצת מו"ר הנד"א מיטקובסקי זצ"ל, אשר זכיתי ללמוד אצלו בישיבה בין השנים תש"ד תשל"ג, ולמנוחה עמדתו איתו בקשר רצוף עד לפטירתו בשנת תשמ"א. ואשר על כן בשנת תשמ"ג אכן הייתי "מתנחל".

הרב שמידל ור' חזקי' וסיכמו ביניהם על אופן הבדיקות בשטח והפתרונות בפגישה זו הועלתה הטענה ע"י אתר"ק שברצון היזמים לבנות קומות מסחר תת קרקעיים, אך מבדיקה המקצועית על המפה של הרב פרידמן עלה שלא קיים שטחי מסחר תת קרקעיים בכל מתחם "גבעת ירושלים" אך מה מאוד נכזבה תוחלתו של ר' נתנאל שליט"א, כאשר שוב ושוב ללא הרף מעלים הם טענה שקרית זו (ראה מסמך 18).

בהמשך האסיפה טענו שהעסקנים לא העבירו את 'כל' המסמכים הנדרשים לידי נציגי אתר"ק, - דבר שכבר הופרך מעיקרא ע"י הגרז"ר קצנלבויגן (ראה לעיל מסמך 7) ורק לאחר הבהרת ר' אברהם סלונים במעונו של מרן הגאב"ד שליט"א (מסמך 17) ומאוחר יותר במכתבו של ר' נתנאל פרידמאן מיום ח' מרחשון תשע"ג (מסמך 18) - כי אכן העבירו 'כל' המסמכים הנדרשים, עברו לדו"ד ממושך על החלטת המשך העבודה.

כשבועיים לאחר מ"כ ביום ב' וירא תשע"ג, (מסמכים 19-20) הוחלט ע"י העסקנים לוותר למען השלום על היתר הבד"צ לפתוח ולבדוק ובמקום זה להתחיל בתכניתו המיוחדת של ר' נתנאל פרידמאן, בבניית כיפין ע"ג כיפין אך ורק על גבי המערות עצמם, ובין מערה למערה יונח כלונסאות. ויתור זה בא אחרי מכבש לחץ חזק על העסקנים.

במשך הזמן סיכלו נציגי אתר"ק להמשיך בהנחת הכלונסאות - למרות פסקו של מרן הגאב"ד שליט"א - בחשש שנמצא קומותיים... שלש... של מערות קבורה...

יש לצין כי לפי התוכנית של ר' נתנאל פרידמאן הוחלט בבניית כיפין ע"ג כיפין ע"ג המערות עצמם ותו לא מידי, כשבין מערה למערה יונח כלונסאות ועל-אף שגם תוכנית זה עולה היא סכום ניכר, מ"מ למען השלום הוחלט לאמצו ולבצעו.

משא"כ לפי דרישת אתר"ק מן החובה בבניית כיפין ע"ג כיפין ע"פ 'כל' השטח - שמשמעות הדבר שכל התשתיות יושתתו מע"ג הכיפין בהגבהה של כחמש מטרים לפחות - שלפי דברי ר' נתנאל פרידמאן סך ההוצאה היא כ- **מיליון ₪** !!! תוספת עבור כל רוכש בנפרד. בשלב מאוחר כשנחשף רובו ככולו של שטח הכביש עם 'פירים' גרידא ללא פתח המוביל למערה, - למעט קטע קטן שעדיין לא נבדק כלל- התעקשו נציגי אתר"ק מלהמשיך עבודתם עד גמר חשיפת 'כל' השטח.

כמו"כ הפסיקו אז נציגי אתר"ק לשתף פעולה עם היזמים...

העסקנים נפגשו כמה פעמים עם הרב שמידל וצוותו, עיינו במפות ובתוכניות ודנו בענין, אך כל זה ללא הועיל.

האסיפה שהתקיימה בבית כ"ק מרן הגאב"ד שליט"א ביום שישי ערש"ק פרשת בראשית תשע"ג לפ"ק, בהשתתפות מרן שליט"א, ר' דוד שמידל שליט"א, ר' שמעון ווייס שליט"א, ר' נתנאל פרידמן, ר' אברהם סלונים, ר' גבריאל פפנהיים, ר' שלום שישא, ר' עמרם שפירא משב"ק.

ר' שמעון אמר שר' נתנאל פרידמן שליט"א שנשלח בפקודת הגאב"ד שליט"א שיבדוק לעומק את הענין אם יש שטחי מסחר במתחם גולבנצ'ץ מקבוצת הרכישה שעל ידי "גבעת ירושלים" הביא התוצאות.

ר' נתנאל אמר בדקתי וגם הסברתי היום בבוקר לר' דוד כשישבתם אצלי בבית ששטחי מסחר כלל וכלל לא נמצאים במגרשי הבניה של גבעת ירושלים ודגל התורה והוא במקום אחר לגמרי, אדרבא בדקתי לעומק שבכל המגרשים שלהם אין שום שטחי מסחר ואפילו מחסנים יקבלו רק כ-50% מהדיירים. והסביר למרן הגאב"ד שיש בנינים של 3 דירות מתחת הקרקע ויש בנינים שיכול להיות 6 דירות למטה וזה תלוי בכל מגרש.

ר' שמעון שאל לר' דוד שבמכתבו כותב על פתרונות מה יש לו עוד להציע בענין זה.

ר' דוד ענה שהוא עדיין אופטימי שיש לנסות עם פתרון של יועץ קרקע.

ר' אברהם שאל הרי שבועות וחדשים נכנסו בענין מציאת פתרון מהנדסים ויועצי קרקע רבים מטעם היזמים ומטעמכם, ולא הגיעו לכולם, האם יש פתרון חדש או מהנדס חדש נוסף על אלו שעסקו עד כה בענין.

ר' דוד השיב אין לנו שום מהנדס חדש, נכון שניסו כבר וגם ישבו ר' זעליג ראובן קצינעגלוביגן וחזקי' קלמנביץ עם יועצי קרקע ומהנדסים מטעם היזמים ומטעמינו, והגיעו למסקנות שאין שום פתרון, אבל לא קיבלנו אז את כל המסמכים שנדרשו למציאת הפתרון, ואפילו לא ימצאו פתרון עדיין אני אומר שהם קברים, ואיני הפוסק בענין.

ר' אברהם אמר שכן הביאו כל המסמכים שדרשו, ור' זעליג ראובן הצהיר בפנינו בפירוש שלא סיים הבירור עד שחזקי' קלמנביץ קיבל את כל המסמכים שדרש, ואכן קיבלם ואז סיים ר' זעליג ראובן את הבירור, ועל אף שלא סמכו על המהנדסים ויועצי קרקע מטעם היזמים והוסיפו להביא עוד יועץ קרקע משלהם ולא הגיעו לשום פתרון.

ר' נתנאל הוסיף איני רואה שום נפק"מ בין 8 קומות ל-6 קומות ואפי' בנו רק 6 קומות עדיין יצטרכו לבנות הבנינים על ידי כלונסאות רבות ובעומק רב, ובנושא היועצי קרקע ומהנדסים אם אפשרי לבנות הבנינים ללא כלונסאות לא בדקתי עדיין.

הוחלט: שיש ויכוח אם בבירור שנעשו עד כה היו כל המסמכים שנדרשו בכדי לבדוק אם יש פתרון בניה ללא כלונסאות, ור' נתנאל יכנס לעובי הקורה לברר הענין עם האדריכל ר' דוד ברין שנשלח אז מטעם ר' זעליג ראובן, ועם חזקי' קלמנביץ לראות אם אכן קיבלו כל המסמכים שנדרשו.

ר' דוד הוסיף שרואה לנכון להודיע שכל הקבלנים מעדיפים למציאת פתרונות אפילו לא סטנדרטיות וקלות ואפילו שיעלה את הפרויקט עם הוצאות גדולות, מלעבוד בשיתוף עם רשות העתיקות כשימצאו שם אמצעי ארכיאולוגי שאז ימשך הבדיקות שלהם והבניה יתעכב לשנים.

ר' אברהם אמרתי כבר שמסרתי טענה זאת לבעלי הקרקע, [וזה ידוע לכולם שאיננו בעלי הקרקע וסך הכל תיווכנו שטח מבעלי הקרקע לרוכשים, ולגבעת ירושלים אין שום זכות דיבור בענין], והשיבו שכאן הרי בבדיקת כמה מערות שהן: כ-3 מערות על הכביש המרכזי וכ-7 מערות במגרש הבנינים ישוחרר שטח לבניית מעל 300 דירות ובאותה זמן לא איכפת להם שרשות העתיקות ימשיכו בשאר המערות ועל כן אינם רואים בזה שום עיכוב לבניית הפרויקט.

ר' גבריאל שאל לר' דוד אם יש אפשרות לפתוח כל הפירים ולסמן אלו ללא כניסה לצדדים משוחררים מכיון שיש כאן גם פורים לבד ללא כניסות צדדיות,

ר' דוד ענה שלדעתו אין שום בעיה בדבר שהרי גם בחברה קדישא לפעמים בודקים כך בשטח בית החיים שנעלמו עקבות הקברים ופותחים לבדוק מקום הקברים, אמנם איני פוסק, אמנם אם יש כניסות לצדדים לדעתי צריך לסגור תיכף, ומרן הגאב"ד הסכים לדבר.

**לכבוד כ"ק מרן הגאב"ד שליט"א
פניה"ק ירושלים תובב"א**

היות ונתבקשתי ע"י הרה"ח ר' שמעון ווייס שליט"א בשליחות מעכ"ת לבדוק
במתחם גולובנציץ שבבית שמש המיועדת לבנייה לרוכשים בגבעת ירושלים, האם
קיימים בבניינים קומות מסחר, הנני להודיע כי לאחר בדיקה מעמיקה בכל
המגרשים השייכים לרוכשים, לא מצאתי שום קומות מסחר במתחם זה.

כמו"כ ביררתי לעומק האם המתעסקים בעבר ברין, קוזניצוב, שני, קלמנוביץ,
וכדו' קיבלו את כל המסמכים הדרושים לבדיקות ופתרונות ואכן מצאתי שיש להם
את כל המסמכים הנוגעים לעניין הבדיקה.

כמו"כ ביררתי בעצמי עם מהנדס פרטי ששמו לא פרסמתי לשום צד הנוגע בדבר,
האם יש אפשרות לבנות הפרויקט בלי כלונסאות, והתשובה ברורה אחרי בדיקות
מעמיקות, הקרקע בעייתי ובאתר קיימים חלק מהמגרשים שלא יהיה אפשרות
לבנות עליהם בלי כלונסאות כלל.

בכבוד רב

גאב"ד ח' סג"ל תל"פ
שמעון ווייס

RABBI I. T. WEISS

CHIEF RABBI
OF JERUSALEM

BECHOV GIVAT MOSHE 2
P.O.B. 30094 JERUSALEM 2 ISRAEL

יצחק טובי' ווייס

רב ואב"ד

לכל מקורות המשכונים

סניף ירושלים תיכניא

הרב אוריאל יוסף ז"ל ויראנו

כבוד יצחק ווייס זצ"ל

אח"כ

אשר נתן בלתי ר' נתן פרידמאן שיה ואלר אי צדדים
באלר צדד היום עם ר' אברהם סאלון לציור ר' אברהם
ר' נתן רבניו לבנו עם האנשים שאתו צדדו ר' יוסף
שלא מסכימים לבנות מחד המצודה מיד כיפי ונתן
המחזות להשם באוסטיות בחוק הפרקס ולא יצטרך
לפניו לתוך המצודה. גם ר' שלום שלא בעצמו לילך
ר' נתן צדדים הן. לן האנשים הנה אמרו לו שלא
מסכימים לאמרו קצילא עם כן יפקחו על העלפה שאם
יהיו שאלו יפקחו הרבנים שלא, הריעו מידו הצדדים
לבדו כחיד שהוא ידעו חזרה שיש לקום לעד
את העלנים מכלי רבם לבו מקים בהעבר ובהם סמך
כל הצדדים צדדי שול ופשיט יהיה מצדדו צדדו
הזה ידעו אתם שידעו יצחק שפדיונים

ר' יוסף אברהם חת פרידמאן הן

נתן

אחרי הסכמת כל הצדדים בדרכי שלום מיום ב' וירא תשע"ג
בענין הפרויקט של גולבנציץ בבי"ש

והיות שר' אברהם סלונים הי"ו ביחד עם ר' גבריאל פפנהיים הי"ו ור' שלום
שישא הי"ו מסכימים ומעוניינים לפתוח כל הפירים במתחם, בכדי לסמן מקום
המערות ומתחייבים לא לפגוע בשום אופן במערות ולבדוק איזה מהפירים יש
מערות ויצטרכו לבנות ע"י כיפון, ויוכלו להשים כלונסאות בכל המקומות חוץ
ממקום המערה שיסומן ע"י מודד מוסמך וגם במקום הפירים הריקים יוכלו
להכניס כלונסאות בתוכם.

הפיקוח במקום ע"י הרב ישראל אייזנבאך הי"ו שמוסמך ע"י אתרא קדישא
וגם נתמנה ע"י הבדי"ץ וע"י הרב רפאל ליפשיץ הי"ו מטעם הבדי"ץ, ובפיקוח הרבנים
ע"י הרה"ג ר' גבריאל נויפלד שליט"א והרה"ג ר' קלמן ווייס שליט"א והרה"ג ר'
מאיר שמעון אולמן שליט"א ובפיקוח הרב נתנאל פרידמן שליט"א והרב שמעון
ווייס שליט"א שהם המחליטים בהמו"מ בכל השאלות, ובכל שאלה הלכתית
שיתעורר, יפסקו ע"י רבנים הגאונים חברי בד"ץ שליט"א בהרכב מלא.

וכמו"כ מתחייבים שיגמרו כל בדיקות הפירים לפני תחילת הפיתוח, וחפירת
הפירים יהיה עם מחפרון G.C.B. בלי שניים, ולהשתדל לעבוד בקצב מלא, ומקום
תחילת העבודה יוחלט ע"י בעלי הקרקע.

והכל על מקומו יבוא בשלום והשי"ת יהיה בעזרינו.

י"ט אבון תשע"ג אברהם סלונים
א"ת
החל מיום א' אדר א' תש"ס (אזרחי) חתמו על הסכם זה וירא תש"ס
החל מיום א' אדר א' תש"ס (אזרחי) חתמו על הסכם זה וירא תש"ס
א"ת

שלב ט' הנגיד החשוב הרב אליעזר קעסטנבוים בעזבי הקורה

לאחר הפוגה ארוכה בהמשך העבודות, כשכאמור הופרע הדבר ע"י נציגי אתר"ק, התחדשו המשך הפעילות, בעקבות ביקורו של כ"ק אדמו"ר מסאטמר שליט"א בארה"ק, כשנאמן ביתו הגה"ח ר' אליעזר קסטנבוים שליט"א ניסה לפעול על נציגי אתר"ק, כי לכה"פ יתאפשר לע"ע בעבודות הפיתוח מע"פ השטחים הנקי לכו"ע ממערות קבורה - דבר שכאמור סוכל כל הזמן בהוראת הרב שמידל.

ביום ב' בשלח י' שבט תשע"ג באסיפה שהתקיימה במשרדי "יסודות צור" (מסמך 21) הוחלט כי בשטחים הנקיים ישוחרר תיכף ומיד לעבודה, ובס"ד יתחילו בקררוב עבודת הפיתוח במקום.

ואכן לאחר ימים ספורים (מסמך 22) הוחל בחישוף מוחלט על כל השטחים ה"נקיים" ב-6 באגרים ענקיים כשהחישוף כולו מגיע לסכום כולל של מיליוני... ₪, כשתקוות כל איש כי הענינים יתקדמו במהירות האפשרית. לאחר גמר החישוף כשנשאר קטע קטן של הכביש ב'פירים' בין 200 ל-300 מטר, נתקבל מנציגי אתר"ק תוכנית של הגבהת הכביש מקו הנדסה (מסמך 23) בעלויות של כ-87 מיליוני!! ₪.

כמו"כ נתקבל מנציגי אתר"ק תוכנית מפורט ממ. ק.-הנדסת מבנים (מסמך 24) שא"א בשופו"א בבנית הבנינים בשטח ה'פירים' ללא הנחת הכלונסאות - וכמובא לעיל היא בניגוד להוראת... אתר"ק.

נציגי אתר"ק הבטיחו כי בימים הקרובים... יציגו תוכנית אחר המוזלת... יותר, וללא הנחת כלונסאות, אך עד לע"ע... עדיין לא התקבלה התוכנית כשנציגי אתר"ק הפסיקו לשתף פעולה כליל...

שוב פיצוץ העבודות

אך לגודל התדהמה שוב ושוב דרשו נציגי אתר"ק להפסיק את העבודות במקום, ולמרות מאמצים עילאיים מעל ומעבר ע"י רבנים ועסקנים חשובים שניסו כל הזמן לתווך בין הצדדים, לא הצליחו להגיע לשום תוכנית בר קיימא, כאשר בינתיים משפחות רבות נאנקות תחת עול הכבד של תשלום שכירות מדי חודש בחדשו כאשר שום פתרון לא נראה באופק.

24/07/2013

אדר קיי הנדסה בע"מ
ניהול, תכנון, פיקוח, מדידות

לנצי משורים 68 ירושלים
טל 026517557
פקס 026517558
adarkay@012.net.il E-Mail

Adar Kay Engineering Ltd

הנדון: הערכת כמות עקב שינוי מפלסי כבישים 10, 14 וכבישים פנימיים

מס'	תאור	טיפול גורף
א)	תוספת עלויות בכביש 10	21,805,537
ב)	תוספת עלויות בכביש 14	13,681,771
ג)	תוספת עלויות במגרש 100	11,277,916
ד)	תוספת עלויות במגרש 101	13,182,798
ה)	תוספת עלויות במגרש 200, 201	11,727,965
ו)	כללי	6,810,157
סה"כ:		78,485,144
בצ"מ	10%	7,848,514
סה"כ הערכה:		86,334,759

הערות:

האומדן אינו כולל תוספת עלויות במגרשים 400, 404- מבני ציבור. נהוגה מעלית מפלסי כבישים ב-10 מטר עלויות הסדר תימוך ועבודות עפר גדול במאות אחוזים

האומדן אינו כולל תוספת עלויות עקב דרישה לא לבצע עבודות עפר לביטוס קירות ותמכים.

האומדן אינו כולל עלויות בניה

ניתן להקטין עלויות ממקרה ועושים טיפול נקודתי וללא חריגה של 12.5 מטר מהנקודת קבר

במקרה הנ"ל ניתן להקטין גובה ב-2 מטר.

24,800,000.00	עלות של גירסה קודמת בטיפול נקודתי כ-
76,000,000.00	עלות של טיפול נקודתי-גירסה קודמת
9,500,000.00	שבתוכה עלות כיפין
86,500,000.00	סה"כ עלות עבודות עפר ותימוך

הפרש עלויות:

43,700,000.00	להפרשי גובה
4.00	או למטר גובה אחד:
10,925,000.00	

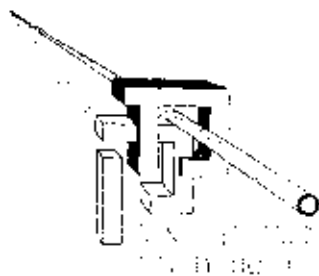
21,850,000.00	עקב שינוי הנ"ל ניתן להקטין
---------------	----------------------------

סה"כ עלות מעודכנת:

24,800,000.00	עלות של גירסה קודמת בטיפול נקודתי כ-
4,000,000.00	תוספת עבור טיפול נקודתי-כיפין בנקודות חדשות וחביות
21,850,000.00	תוספת עקב שינוי-תוספת ניקודות, עבודות בחניות וכבישים פנימיים

סה"כ:

50,650,000.00	בצ"מ
5,065,000.00	10%
56,715,000.00	סה"כ:

הנדון: מתחם גולבנציץ - בית שמש

בהמשך לבקשתכם ולאחר סדרת פגישות ייעוץ וסיעור מוחות ע"י צוות מקצועי בהשתתפות:

הרב יחזקאל קלמנוביץ'

אדריכל דודי גרין

מנהל אבי שני

הרב ז"ר קנלבוגן

והח"מ

להלן מסקנותינו:

עקב טופוגרפית הקרקע והמצאות המערות נדרש מענה הנדסי / הלכתי / כלכלי לפתרון בעיית ביסוס המבנים ויציבות המדרון.

ניתן לבסס המבנים ע"ג רפסודות (פתרון הנדסי / הלכתי / כלכלי), אך יחד עם זאת על מנת לייצב את גלישת המדרון הקיימת יש צורך בביצוע קלונסאות אשר יחדרו לשכבת הבסיס בעומק ההר.

מאחר והאתר רווי במערות לעת עתה פיתרון זה הינו בעייתי וכנראה לא ניתן ליישום.

בברכה,

משה קוזניצוב,

הנדסת מבנים.

משה קוזניצוב - הנדסת מבנים
מ.ר. 87631 - רשום בפנקס המתנדסים
רח' שרעבי 11 ירושלים
0527302222 02-5384620
פקס - 02-5001867

מסמך 24

- שלב י' - הרה"ג ר' אליהו פוזן בעובי הקורה

בחודש אב תשע"ג בביקורו של הרה"ג ר' אלי' פוזן שליט"א במתחם גולובנציץ לפי דרישת אתר"ק, ניסה הרה"ג שליט"א להיכנס לעובי הקורה, אחר שנוכח אישית בבדיקות שנעשו במתחם "בנין שלם", כשאינו דומה שמיעה לראיה, בראותו כי אף לאחר חיפוש מדוקדק וניפוי העפר, אינם מוצאים מאומה במערות הפזורות ע"פ השטח.

באסיפה שהתקיימה ביום י"ד אלול תשע"ג (מסמך 25) בין העסקנים עם חברת יסודות צור בה הוחלט לאמץ בחזור תוכניתו המיוחדת של ר' נתנאל פרידמן, ולמנות את הרה"ג ר' אלי' פוזן שליט"א תוך שיתוף פעולה מוחלט ביניהם לבין אתר"ק, כשלא ייחפר בשום מקום ללא חישוף מוקדם, ובמדה שימצא פיר ייחפר הפיר עד קרקע בתולה, וכאשר ימצא פתח למערה, תיבנה מעליה אוהל חוצץ.

יצוין כי בסעיף מיוחד הובהר, כי במידה ויתברר שהמערות הם של קברי גויים הרי שכל הנ"ל ישתנה בהתאם. (וכפי שנתברר בשבועיים האחרונות ע"י הראב"ד שליט"א בבדיקות שנערכו במתחם "בנין שלם").

כמו"כ הבהיר הגר"א פוזן (מסמך 28) כי על כל דבר ודבר יתייעץ עם הרב שמידל. לאחר כשבוע ביום ד' פרשת נצו"י כ"ב אלול תשע"ג, באה המינוי לידי גמר (מסמך 29) כשהרה"ג ר' אליהו פוזן שליט"א קיבל עליו לפקח כרב על המקום, בהוראת קדשם של מרן הגאב"ד שליט"א, הגאון האדיר הראב"ד שליט"א, וכ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א, תוך הסכם מלא עם נציגי אתר"ק. - הוחלט כי מיד לאחר חג הסוכות תשע"ד (מסמך 30) יתחילו בעבודות החישוף והבדיקות, אך לדאבון לב הרוכשים בפרט, ושלומי אמוני ישראל בכלל, טרפדו נציגי אתר"ק את ההסכם, ובין יוה"כ לסוכות תשע"ד (מסמך 31) התקשר הרב שמידל להרה"ג ר' אלי' פוזן בהבהירו מפורשות שאינו מוכן לשמוע ע"כ שיהיה מפקח אחר מלבד ר' ישראל אייזנבך וזאת בניגוד גמור להסכם המפורש הנ"ל, ואף לאחר שהבהיר הרה"ג ר' אלי' פוזן שליט"א כי פירוש הדברים הוא גרימת נזק למערות ולרוכשים וכולנו נתחרט ע"כ. נענה לו הרב שמידל: "אף על פי כן"!

הרה"ג ר' אלי' פוזן נאלץ להתפטר

לאור זאת הודיע הרה"ג ר' אלי' פוזן, במכתבו מיום ג' דחומ"ס כי הוא מתפטר מהענין בראותו כי בשיתוף פעולה מוחלט עם נציגי אתר"ק הדבר לא יוביל מאומה,

סיכום ישיבה

השתתפו: הרב אברהם סלונים, הרב יוחנן סלונים, - גבעת ירושלים.

הרב הלל יעקובזון, הרב משה לדרמן, - יסודות צור.

הרב ישראל פרוש.

1. יסודות צור הביעו נכונות לבצע את העבודות בהנחיית פוסקים מקובלים על הצדדים, לחומרה, (וכפי שכבר סוכם בעבר עם אתרא קדישא).
2. בהנחה, על בסיס הממצאים במקום עד היום, השטח ידולל לפחות בחמישים אחוז, ניתן יהיה במחיר סביר לפעול לפי ההנחיות.
3. ישראל פרוש הציע מתווה שנראה שהרה"ג אליהו פוזן שליט"א יקבל, כדלקמן:
  - א. לא ייחפר בשום מקום מבלי חישוף מוקדם של השטח, כדי לוודא שאין במקום פירים וכדלקמן סעיף ד'.
  - ב. במדה שיימצא פיר ייחפר הפיר עד קרקע בתולה, ובאם יימצא שיש בו פתח למערה תצוין כיוון המערה ומיקומה על גבי המפה.
  - ג. גודלה של המערה תיקבע עפ"י בדיקה חיצונית, ותצוין על גבי המפה.
  - ד. מסביב המערה לא ייחפר בכדי שלא ייגרם נזק למערה, ולאחמ"כ ייבנה עליה אהל חוצץ.
  - ה. באם יתברר שהמערות של הם של קברי גויים הרי שכל הנ"ל ישתנה בהתאם.
  - ו. בהסכמת הראב"ד שליט"א הננו ממנים את הגאון ר' אליהו פוזן שליט"א מב"ב לתת הוראות מפורטות על כל המשך העבודות, ורק בהסכמתו ובאישורו, יתבצעו העבודות.
  - ז. כל העבודות יעשו ע"י מפקחים, וכאשר ע"פ הבנתם יהיה צורך לעכב את המשך החפירה, יצייתו להם מבצעי העבודה, על פי שיקול דעתו של הרב פוזן.
  - ח. הרב שליט"א יכניס לשטח אנשי מקצוע שונים, עפ"י שיקול דעתו, בכדי לקבל חו"ד מקצועיות, עבורו בלבד.
4. הרב סלונים מבקש לברר אם יהיה אפשר לקבל את הסכמת אתרא קדישא, או לפחות הסכמת גאב"ד העדה החרדית, ע"י דיין מהעדה החרדית, או ע"י הגאון רבי אליהו פוזן שליט"א.

RABBI ELIEZER KESTENBAUM

36 Ross St.
Brooklyn NY 11249

בעזה"ש"ח

אליעזר קעסטנבוים

פה ברוקלין נ.י. יצ"ו

בס"ד, יום ב' ו' אלול תשע"ג לפ"ק

שו"ר יבוא ויקרב
למעב"ק מרן הגאב"ד והבד"צ של"ס"א
בעיה"ק ירושלים תובב"א

שלומכון יסני!

ע"ד השמח מתחם גולובנציץ בבית שמש, מהודענא כי החל מיום ג' בשלח י' שבט שנה זו, אחרי האסיפה שהתקיימה אז ביוזמתי ובנוכחתי במשרד יסודות צור בבית שמש, בהשתתפות הגאון רבי דוד שמידל, הרה"ח רבי אברהם סלונים, הר"י נבריאלי פפנהיים הר"י שלום שישא, הר"י יחזקאל קלמנוביץ והר"י יעקב פוגל ור"י שמואל סולרש ומר הלל יעבסון ומר משה לדרמן, ומר משה ירקוני, ובאו בחתימת ידם על זכרון דברים.

אעירה נאמנה שמתאריך הנ"ל עמותת גבעת ירושלים בניהולו של הרה"ח רבי אברהם סלונים של"ס"א, והר"י נבריאלי פפנהיים והר"י שלום שישא הי"ו, הם נמצאים בקשר רצוף איתנו יום יום על ידי שליחיי הנאמנים ר' יעקב פוגל ומר משה ירקוני. ובו בזמן הם בקשר רצוף עם אנודת "אתרא קדישא", וכס"ד אנו מקוים להגיע להסדר בזמן הקרוב.

ומה שנוגע לנעשה בשמח היום, מינתי את מר משה ירקוני לבדוק ולהשניח יום יום על השמח, שלא יגעו ח"ו בשמחים ובכבישים השייכים לעמותת "גבעת ירושלים". וכפי מה שהעיד לי במכתבו מהיום, לא נגעו במקומות הנ"ל כלל.

והשכ יעורני על דבר כבוד שמו יתברך

אליעזר קעסטנבוים

בס"ד קוממיות ז' אלול תשע"ג

למע"כ הרבני החסיד רב פעלים עומד בפרץ
מו"ה אליעזר קעסטענבוים נר"ו, יהי ד"א בעזרו.

מכתב כב' נתקבל וגם אני שמעתי כך מיודעי דבר,
שהפשעים החמורים שנעשו בעוה"ר בבית שמש בימים
האחרונים היו בשטחים של חב' "בנין שלם",
ושמיוֹדענו איש החסד הרב אברהם פלאנים
וחבריו חב' "גבעת ירושלם",

מאז שחתמו לכב' הם משתפים פעולה עם כב' שלוחי
כב', בהוראת מרן גאב"ד ירושלם שליט"א. אנחנו
מקווים מאוד שמתוך כך ילכו מחיל אל חיל לכסות מייד
את כל שטח בית הקברות במגן של "אוהל חוצץ", ויזכו
להשלים במהרה בכשרות את מפעל החסד הגדול שייזמו
ושרבים מצפים להשלמתו.

בברכת כתיבה וחתימה טובה לכל יראי ד' החרדים על דברו.
דוד מיכאל שמידל

אליהו פוזן

דומ"צ בביד

של מרן חגרי קרליץ

בני ברק

בסיד. אור לכיד אלול תשע"ג

לכבוד הנגיד המפורסם עוסק בצרכי ציבור הרה"צ **אליעזר קעסלנבוים שליט"א**

שלר' וכס"ס

אודות מה שהעלית חשש. שיאמרו הבריות שכל ענין התעסקותי בהצלת הקברים בבית שמש הוא כנגד מחותני
הגאון הצדיק ר' דוד שמידל שליט"א. לא תבטל כיצד יתכן לחשוב כן. הלא בתחילת השבוע
אמרתי לך ולדי אנדאם סלאנים

שלא תעשו מאומה לפני שאדבר עם ר' דוד שליט"א

וצריך להמתין עד שישכח סארה"צ לא"י. ורק לאחר שדברתם עמו שם ובנסתי לענין. היום דיבר עמי בביתו של
שעתה באהבה רבה וקבלתי משהו הדרכה בכמה ענינים מעשיים. וכן בקשתי ממנו רשות

להתייעץ עמו בכל ספק.

ובודאי אינו לרצונו שאאריך לחאר הפלגת צדקתו כיצד

אין לו כל חשבות בעולם מלבד התועלת בהצלת הקברים

לכן איני רואה כל חשש שיאמרו שהדבר הוא כנגדו ח"ו.

ואכפול שלר'

אליהו פוזן

CHIEF Rabbi
OF JERUSALEM
RABBI I. T. WEISS
Rabbi Isaac Weiss
1118 West 97th St. S.W.
Edmonton, Alberta
Canada T6C 2K5

光緒二十九年
丁未年

11181 384-8872

Z. L. FETTERBAUM

פירמא וועד לקרא וועג פאסטור בוד לברז הארץ
 זאל פל פל עניי העברים והעובד של אגודת נפת
 שטת צ"א את הדין י' אליהו פאנעו של צ"א א
 פער פראו נעמט בוד של הדין והעניי שט
 נעמט פאנעו העניי שט שטת יד' אר ור
 ת"ל בוד הכל על פאנעו יא בשילם והעניי
 פער שטת וועג וועג העניי שטת יד' שטת
 והעניי פער של פאנעו יא בשילם העניי שטת
 העניי שטת יד' שטת יד' שטת יד' שטת יד'

כעמודי"ב אלו השע"ג
אודות המיתרם (כולל הכניס) שבתוך
"גבעת ירושלים" בבית שמש מזמזם
הרה"ג רבי אליהו פוזן שליט"א לפקח
על הפירות במקום, וכן כל הצדדין
שמה לצייט להוראותיו
וכדאי הוא לסמור עליה

התעוררנו בלילה הראשון של חג המולד, כשהאשתי נשמה את האווריר האחרון. היא נפטרה בלילה הראשון של חג המולד, כשהאשתי נשמה את האווריר האחרון. היא נפטרה בלילה הראשון של חג המולד, כשהאשתי נשמה את האווריר האחרון.

[illegible]

1979-1980
1980-1981

לכבוד חברי קבוצת הרכישה בבית שמש הע"י
שלוש וברכה וכט"ס.

הרינו להודיעכם בזה כי בסייעתא דשמיא נתמנה הרב הגאון רבי אליהו פוזן שליט"א, על ידי כ"ק מרן הגאב"ד שליט"א ומרן הראב"ד שליט"א ועל ידי כ"ק אדמו"ר מהרז"ל מסאטמאר שליט"א. שכל הנעשה במגרשי גבעת ירושלים שבמתחם גולובנציץ בבית שמש יהיה תחת הכוונתו ופיקוחו.

וזה כשבעיים יושבים הקבלנים עם הרב הגאון רבי אליהו פוזן שליט"א לתכנון מפורט של העבודות במגרשים הנ"ל.

ואנו תקווה כי בע"ה מיד לאחר התגים הבעל"ט יתחילו העבודות במגרשים הנ"ל, וחפץ די בידינו יצליח.

ז"ל תשל"ג

הנני מאשר בהכרחי ב"ה, ואלו י. שיתוף כחול מלא בין זקם מנצח. אלוהי אמת יושלם
ובין זקם בקולות אלוהי מולדת אהבתו ז"ל בולטת הכול

וע"ז באשר

אלוהי ב"ה

ג' דחומ"ס תשע"ד

לכבוד הרב ר' אברהם סלונים שליט"א

הנני נאלץ להודיעך קושט דברי אמת מה שדיבר עימי הגאון ר' דוד שמידל שליט"א ביום ג' יג' תשרי.
הנה ביום יב' תשרי כתבתי להרב ר' שמואל טייטלבוים הי"ו משב"ק אצל האדמו"ר מסאטמר
ווילמסבורג שליט"א בו פירטתי הסיבות שלא כדאי שנגיע לביטול ההסכמות שיש לי עם בעלי השטח
והקבלנים (העתק מהמכתב נתפרסם בכת"ע דער איד).

למחרת קיבלתי טלפון מנכדו של הגרד"מ שמידל שזקמ רוצה לומר לי דבר אודות המתחם בבית
שמש ותיכף ומיד פניתי אליו ואמר לי שמאחר שאמרתי שבכל מצב שיאמר לי הגרד"מ שאינו מסכים
שאתעסק בעניני הקברים לא אעשה דבר ומשום כן הוא דורש ממני שהמפקח בשטח יהיה אך ורק
הר' ישראל איזנבך הי"ו ואם לאו אינו מסכים שאתעסק כלל בעניני הקברים בבית שמש.

אמרתי לו שהרי זה היה ידוע לכולם וגם אמרתי את זה להגאב"ד ולהראב"ד קודם המיני שמיני אותי
שאצטרך לקחת מפקחים מבחוץ וגם להגרד"מ עצמו אמרתי את הנ"ל בפעם הראשונה שדיברתי עמו
בביתו ביום ה' כג' אלול תשע"ג וכולנו היינו בהכנה שבאופן כזה נוכל לשמור על המערות ומאז
הצלחתי ב"ה להגיע לפתרון עם בעלי הקרקע שנוכל להתחיל בעבודות מיד אחרי החג ובפיקוח קפדני
לשמירת המערות ולכן אני איני יכול בשום אופן לפנות אליהם בבקשה זו שהמפקח יהיה אך ורק הר'
איזנבך שיחי'.

ואמרתי להגרד"מ שדרישה זו מצידו מחייבת אותי לצאת מכל הענין ובאם ח"ו אגרם נזק למערות
ולרוכשים על ידי זה הרי כולנו נתחרט ונצטער על כך ואמר לי אף על פי כן.

לאור הנ"ל הנני מודיעך בצער גדול שלא אוכל להמשיך להתעסק בנושא פיקוח הבניה בבית שמש אף
שיתכן מאוד שיגרם נזק אדיר לרוכשים וגם למערות לא רציתי להודיעך קודם החג שלא תופרע
משמחת החג אך עתה הנני נאלץ להודיעך, ומאידך מחובתי להודיע למרן הגאב"ד והראב"ד וכ"ק
האדמו"ר מסאטמר שליט"א שמטעם אגדות גבעת ירושלים פעלו ופועלים במסירות מעל למשוער
כדי שיכלו לבנות הדירות בלי שיפגעו במערות וכל הפרסומים והמודעות נגדם בשקר יסודם.

שלחתי העתקים ממכתב הנ"ל לגאב"ד ולראב"ד ולהאדמו"ר מסאטמר שליט"א וכמו כן לנשיאי אתרא
קדישא ולהגרד"מ שמידל.

אברהם סלונים
בשם הגאון
א"י כ"ג

ואף הודיע מפורשות, כי "מטעם אגודת גבעת ירושלים פעלו ופועלים במסירות מעל למשווער בכדי שיוכלו לבנות הדירות בלי שיפגעו במערות וכל הפרסומים והמודעות בשקר יסודם".

-שלב י"א - איגוד נציגי הקהילות

אחרי כל המאמצים הכבירים למעלה מכוחות אנוש שפעלו כל העת במסירות נפש למען הציבור עסקני "גבעת ירושלים", ולמרות זאת לא היה באפשרותם לצאת מהסבך והמצודה אותה פרשו לרגליהם "אנשי אתרא", אי לזאת אזרו עוז עשרות רוכשי הפרויקט בהקמת "איגוד נציגי הקהילות" נאותה לידע ולהודיע למאות הרוכשים האמת על הנסתר, ולהביא העניין בבניית הפרויקט לידי ביצוע.

מאמר מתלמיד חכם אחד שליט"א

ב"ה

זה כבר זמן רב שלא יורד מעל סדר היום הציבורי פרשיית הקברים שהתגלו בבית שמש במתחם גלובנצ'ק, חוברות ופשקווילים נדפסים חדשים לבקרים, חלקם מלאים הכפשות והשמצות ואיומי רוחות למיניהם, אלה אינם שוים תגובה, אך – להבדיל – חלקם עמוסים בדיונים ופולפולים הלכתיים מלאים במשא ומתן בדברי הפוסקים, ובהם קושיות ותירוצים דיוקים ואוקימתות, החוברות נדפסים בשפה המובנת לתלמידי חכמים המתמצאים היטב בשבילי סימן שס"ד ביורה דעה ונו"כ ואינם מתבלבלים בסמטאות הרמב"ם הל' טומאת מת פרקים ח-ט-י. מחברי הקונטרסים משני הצדדים יוצאים מנקודות הנחה שכל ציבור רוכשי הדירות מבינים היטב בגדרי "קבר הנמצא" ו"קבר הידוע" ומהו "שכונת קברות", וכל שיטות הראשונים והאחרונים סדורים אצלם, ומה שנשאר זה רק לפלפל ולדייק בלשונותיהם, ולדמות דבר לדבר, דבר שרחוק מהמציאות, לציבור גדול מהרוכשים כלל לא ידוע כמה נקודות פשוטות ויסודיות, ולדעתנו זכות הציבור לדעת אותם ללא שום טשטוש.

קוראי החוברות והפשקווילים שנפגשים בנשוא ההלכתי זה פעם ראשונה בחייהם, יכולים לחשוב כדבר פשוט שלו יצויר והיה מתגלה בחפירות בית קברות יהודי הרי לפי כל דעות הפוסקים איסור גמור לפנותם ממקומם, דבר שאיננו נכון כלל וכלל, מקריאה בחוברות נראה גם שהמדובר באיסור ברור מדאורייתא ולא בספק דרבנן, בנקודות דלהלן כמעט ולא באנו לגלות דברים לא ידועים, אלא באנו רק לרענן ולהדגיש בשפה ברורה השווה לכל נפש כמה נקודות שלא הודגשו ולא הובלטו כראוי, וחלקם נשכחו או טושטשו בשוגג או במזיד, בלהט הויכוח.

חוות יאיר עיי"ש, עכ"ל.

כלומר דעתם של רעק"א ובעל התיבות והגר"ד אופנהיים להתיר לפנות את הקברים, משום שאין לך מזיק את הרבים גדול מזה.

הגאון ר' דוד אופנהיים חי לפני כ-300 שנה והיה אב"ד ניקלשבורג ופראג וכל המדינה, והיה מגדולי ומנהיגי דורו, תשובותיו נדפסו בשו"ת שלו, "נשאל דוד" בשלושה כרכים, התשו' שעליה מסתמך רעק"א נדפסה לראשונה בסוף שו"ת חוות יאיר ולאחרונה

5 נקודות יסודיות צריכות לעמוד מנגד

עיננו בכל דיון בנידון זה, ואלו הם:

א. בשו"ת רעק"א ח"א סימן מ"ה ישנה תשובה שנכתבה בדיוק בעניין זה לבעל התיבות מהר"י מליסא, וז"ל:

"על דבר פינוי הקברות, הדבר פשוט כמו שכתב מעכ"ת נ"י דאין לך מזיק רבים יותר מזה. ואף שהיה מתחילה בית הקברות דרבים ומדעת רבים, מכל מקום לצורך הרבים שרי לפנותו. וכמו שכתב הגאון ר' דוד אופנהיים זצ"ל בתשובתו הובא בתשו'

יוסף יו"ד סי' שס"ג ס"ק ב', הגאון מקוטנא בשו"ת ישועות מלכו סי' ע' והפוסקים שהזכרנו בסעיף הקודם.

ג. אע"פ שאלו הטוענים שמסתבר מאד שבנידון דידן מדובר בקברי גויים דבריהם מתקבלים יותר, על הדעת, אעפ"כ יש לזכור כי אף אחד מהצדדים לא יכול להוכיח מהממצאים בשטח הוכחה חד משמעית כשיטתו. ומידי ספק לא יצא. ובפרט אם נקבל את דעת האומרים שהעצמות הם מזמן קדום עוד לפני חז"ל וודאי שקשה מאד להוכיח, משום שאיננו יודעים בוודאות גמורה את אופני הקבורה בזמן יהושע בן נון, השופטים הנביאים, המלכים, וכו', משום שרוב המנהגים באופני הקבורה וההתנהגות עם המתים, הם מנהג ישראל או תקנות חז"ל, אך לא הלכה למשה מסיני. (עיין רמב"ם הל' אבל פ' ד') וכמו שאין שום דמיון והשוואה בין צורת הקבורה הנהוגה כיום לבין צורת הקבורה שהייתה נהוגה בזמן חז"ל. כך מן הסתם גם לא היה דמיון בין צורת הקבורה שהייתה נהוגה בזמן התנאים לזמנים יותר קדומים. וא"כ הנידון שלנו הוא ספיקא דרבנן.

והנה בתשובת הגר"ד אופנהיים פוסק להלכה שאם מצינו שינוי קל ממנהגי הקבורה הנהוגים בישראל, הרי זה ספק עכו"ם, והיכן שמתעורר ספק לא נאמר כלל הדין שאם נמצא שלוש קברים אסור לפנותם, (ואפילו אם אינם מזיקים את הרבים). משום שדין זה ששכונת קברות אסור לפנות זהו רק אם מדובר בלי שום ספק בקברי ישראל, אך אם התעורר ריעותא כל שהוא, כגון אם נמצא ראשו מונח בין ירכותיו וכיו"ב, ושוב אין אנו בטוחים בוודאות גמורה שמדובר ביהודים, מותר לפנותם. וכך כתב למסקנא

נדפסה בשו"ת שלו בחלק יו"ד סימן כ"ז. המקרה שארע בימי הגר"ד אופנהיים היה שחפרו תחת בית הכנסת לחזק את יסודותיו, ותוך כדי חפירה גילו למעלה מששה קברים, ועוד עצמות מתים מפוזרים. הגר"ד כתב תשובה מקיפה ועמוקה המשתרעת על פני יותר מ-20 עמודים שם מברר ומלבן את כל שיטות הראשונים מה זה גדר שכונת קברות, ואיך וכיצד אפשר לברר אם הם גויים או יהודים, וכו' וכו', לאחר אריכות דבריו כותב למסקנא הלכה למעשה, וז"ל:

מפורש מכל הלין מילי בנידון דידן שאין לך קבר המזיק גדול מזה, אשר ביקש למנעם מלהסתפח בנחלת ה' ולגרשם מעל אדמות קודש מקדש מעט, פשיטא שמפנין. וצריך לפנות. ובלאו הכי לא סגי כדי לסלק היזקו. אף יש לומר שהיו הקברים קודם בנין בית הכנסת וגם יש לומר שהיה מדעת בעלים מה שנקברים, מכל מקום מפנין קבר המזיק את הרבים, ומפורש איתא בבית יוסף סי' שס"ד שאע"ג שהמה שלושה קברים, המזיקים את הרבים מותר לפנות, דמפרש הב"י הא דכתב הרמב"ם... ואם כן בנידון דידן שאף שהמה שלושה קברים, מכל מקום מותרים לפנותם משום שמזקי הרבים, ומצווים ועושים כי מחוייבים לפנות. וא"כ דבר זה ברור שמותר לפנות, ואליבא דעת הרמב"ם חייב לפנות אפילו. עכ"ל.

ב. גם במקום שנפסק להלכה שאסור לפנות קברים, יש לדעת שלרוב הפוסקים מדובר באיסור דרבנן, ולא באיסור דאורייתא, [הנפק"מ מזה חשוב מאד לגבי שתי הנקודות להלן].

הפוסקים הסבורים שמדובר באיסור דרבנן הם מרן הב"י בסי' שס"ד, ובכסף משנה בהל' טומאת המת פרק ח' הל' ה'. החיד"א בברכי

לך לשונו של הרשב"ץ מה שכתב בהקדמה לספרו זהר הרקיע בשורש הראשון, וז"ל: במקומות שיש אבוד ממון מחמת ספיקא דרבנן, הדבר הוא פשוט יותר שהם חייבין להקל בספקו, לפי שיש להם על מה שיסמכו בזה בתורה, וכגון מה שאמרו בפרק אלו טריפות (מט:) טריפה דאורייתא ואתה אומר התורה חסה על ממונם שישראל, הא באיסורין דרבנן אם אמרו כן להתיר ספקן יפה הן עושין שאין לנו לאבד ממון של ישראל שהוא וודאי דאורייתא משום ספק דרבנן. וזה שאמרו בהרבה מקומות להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו, עכ"ל.

דבריו הברורים של הרשב"ץ נאמרו בהפסד מרובה של ממון, ומה נאמר בנידון שלפנינו שלצחוק ולקלס תהיה ההגדרה "הפסד מרובה", הלא מדובר כאן בחיי אדם, הלא אנשים המחתנים את ילדיהם ממשכנים את חייהם ונפשותיהם ונכנסים לחובות מעיקים, ודמם ודם זרעיותם משוקע בממון זה של ציבור הרוכשים, ועל "הפסד מרובה" שכזה לא דנו כלל בפוסקים בצירור שכזה, הלא לרוב הרוכשים זה הרבה יותר מ"בכל מאודך", כי זה כסף שאין להם, ואינני מדבר כלל על תנאי מגוריהם המחפירים של אלו המחכים בכליון עיניים לראות את ביתם עומד כבר על תילו, ובאיזה מערות פירים וכוכים הם מתגוררים, (ביינתים!?) ובאיזה תנאי דוחק איומים ומה על בריאות נפשם, והשלום בית, והמצב רוח המדכא המשפיע על כל בני הבית בתנאים מחפירים ומשפילים הנפש עד דכא.

למסקנא: אלו הרוצים לרדת לחייהם של ציבור הרוכשים ולהוריד שיבתם ביגון שאולה, חייבים דבר ראשון להוכיח שאין מדובר כאן בספק דרבנן, אלא שמדובר

הלכה למעשה, וז"ל: "נקוט כלל זה בידך, אם מצינו קצת שינוי בקבורה אשר יש לומר שמא נכרי הוא, בזה אמרי' אין לו תפיסה ולא שכונת קברות. דהנה הש"ס (נזיר ס"ה ע"א) לא קיימא דנכרי הוא, רק אמר דילמא נכרי הוא, מידי ספיקא לא נפקי, ואפילו הכי אומר הש"ס דאין לו שכונת קברות דכיון שמצינו ידים מוכיחות ורגלים לדבר דיש לומר שהוא עכו"ם אמרי' מספיקא לא קא מחזקינן בשכונות קברות... וזהו ברור מללו בש"ס דאם הוא ספק עכו"ם אין להם שכונת קברות כלל וכלל ואין להם תפיסה. נמצא דפשיטא דמותר לפנות, ופשוט דסביבה אין צריך בדיקה וגם התפוסה אין צריך ליטול עכ"ל.

ד. אם בקבר שמזיק את הרבים ראינו שהתירו חז"ל לפנותו. - ובזמנם הנזק היה שיצטרכו להקיף ולהאריך את הדרך מחמת הטומאה - על אחת כמה וכמה בנידון דידן שמדובר בהפסד מרובה שכזה, שכל הדוגמאות של מזיק את הרבים שהובאו בחז"ל ובפוסקים מחוירים לנוכח הנזק לרבים שנעשה בנידון דידן, וכמה הקילו חז"ל בדיני טריפות החמורים משום הפסד מרובה, וכמה הקילו בהל' שבת בענייני שבות ומוקצה בכו"כ דוגמאות, ועד כדי כך שישנם הרבה פוסקים הסבורים שחז"ל לא גזרו כלל איסור טלטול מוקצה היכן שיש הפסד מרובה (עיין שו"ע או"ח סי' ש"ז ושל"ד ובנו"כ באריכות. כמו"כ יעויין באנציקלופדיה תלמודית כרך י' בערך הפסד מרובה, עיין שם). וכל הנ"ל אמור באיסורים גמורים דרבנן שבאופנים מסוימים לא גזרו היכן שיש הפסד מרובה, אך כאן שמדובר בספיקא דרבנן, וודאי שלא שייך לאסור מספק היכן שיש הפסד מרובה שכזה, והא

כאן באיסור דאורייתא, ספק או וודאי, או שמדובר כאן באיסור וודאי דרבנן, כמו"כ הם חייבים להוכיח שישנם פוסקים החולקים על הרעק"א הנתיבות והגר"ד אופנהיים - הסוברים ששכונת קברות של ישראל המזיקים ומצערם את הרבים אסור לפנותם ממקומם, וכמו"כ הם חייבים להוכיח שקיימת שיטה שאף בספיקא דרבנן יש להחמיר אף בהפסד מרובה של כל ממונו, ואף יותר מזה.

כל זמן שהם לא יוכיחו באופן מובהק הפוך מכל הנ"ל, אזי מצווה לשמוע בקול דברי חכמים ולהתחיל לפנות את הקברים המזיקים ומצערם את הרבים, וכדברי החוות יאיר שזה מצווה וחובה לפנותם משם, וכמובן שאופן הפינוי צריך להעשות ע"פ הוראות מדוקדקות של רב ומו"צ בעל שיעור קומה תורנית המוסכם על רוב ציבור הרוכשים.

כל זמן שלא השיבו ברור על כל הנקודות הנ"ל, מבחינתנו לא התחיל עדיין שום ויכוח, הויכוח יתחיל רק לאחר ששיבו ויוכיחו באופן ברור ובשפה ברורה שישנם פוסקים מפורסמים החולקים להדיא על כל הנקודות הנ"ל.

ה. במס' שבועות ל: מסופר על האמורא רב יימר שהלך להעיד בבית דינו של אמימר

על איזה עניין ביחד עם עד נוסף, ואמימר הושיב את העדים בשעת מסירת עדותם, מפני כבודו של רב יימר, כשראה רב אשי בכך שאל את רב אמימר הלא יש מצוות עשה דאורייתא שהעדים יעמדו בשעת מסירת העדות, כמוש"נ ועמדו שני האנשים וגו', השיב לו אמימר "האי עשה והאי עשה, עשה דכבוד התורה עדיף", ופירש"י מהו עשה דכבוד התורה "את ה' אלוקיך תירא לרבות תלמידי חכמים רואים שבכוחו של עשה זה לדחות עשה אחר, וכ"ש וק"ו שעשה דכבוד התורה דוחה ספיקא דרבנן, ואם כן יש לברר מהו מקור ההיתר של אנשי ה"אתרא" וסייעתם שהשפילו ומשפילים את כבוד תורתו של הגאון האדיר הראב"ד הגר"מ שטרנבוך שליט"א, אשר אין על זה מחילה בזה ובבא, ועדיין לא יצאנו כלל ידי חובת מחאה על כך.

ובכלל כמה עוד איסורי תורה יעברו בשביל ספק דרבנן, שנאה איומה, הכפשות והשמצות והוצאות שם רע ולשון הרע ורכילות הלבנת פנים ושפיכות דמים תרתי משמע וכפשוטו, ושקרים וכזבים ועוד היד נטויה רח"ל.

אנו תפילה מקרב הלב, כי הפורש סוכת שלום יפרוש שלומו על עמו ישראל, אכי"ר.

